

Rääkkylän esiopetuksen opetus- suunnitelma perusteineen

1.8.2026 alkaen

Yleinen osa

Sisällys

1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	1
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	1
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	1
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut	3
2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	4
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	4
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	6
2.3 Arvoperusta	7
2.4 Oppimiskäsitys	8
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	8
2.6 Paikallisesti päätettävät asiat	11
3 Esiopetuksen toimintakulttuuri	15
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	15
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	19
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	19
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat	21
4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	24
4.1 Monipuoliset työtavat	24
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	24
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	26
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä	34
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat	36
5 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	39
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen	39
5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	39
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen ..	41
5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot	41
5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen	44
5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi	45
5.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	46
5.3.3 Tukea koskeva päätös	47
5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö	48
5.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö	48
5.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö	48

5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä	49
5.5.1 Varhennettu oppivelvollisuus	49
5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	51
5.5.3 Muut opetuspalvelut.....	52
5.5.4 Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä	52
5.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen	53
5.6 Paikallisesti päätettävät asiat	53
6 Opiskeluhoito	58
6.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma	58
7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus	61
7.1 Paikallisesti päätettävät asiat	62
Opetussuunnitelman liitteet	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on [perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys](#), jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä [valtioneuvoston asetus](#).

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhoollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan [opiskeluhoollon tavoitteista](#). Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman [laadinnasta ja kehittämisestä](#). Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhoollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma

- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- [lastensuojelulain](#) mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- [yhdenvertaisuuslain](#) mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- [tasa-arvolain](#) mukainen tasa-arvosuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen suunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

[Opetuksen järjestäjä hyväksyy](#) opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi [opetuksen järjestäjän tulee laatia](#) lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä pääteytystä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös [lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä](#). Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. [Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman](#) yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä hoitavien viranomaisien kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on [perusopetuslain](#) turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista [oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea](#). Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen [oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen](#) kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. [Arvioinnin tarkoitus](#) on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Arvioinnissa voidaan hyödyntää opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen [KOSKI-palveluun tallennettuja tietoja](#). Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuotetun tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen [opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma](#) laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään
- laaditaanko [tasa-arvolain](#) sekä [yhdenvertaisuuslain](#) mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.

2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, [oppilas- ja opiskelijahuoltolaikiin](#) sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustalakeia ja sen nojalla annettua [valtioneuvoston asetusta](#). Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä [varhaiskasvatustalakei](#).

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon [lapsen etu](#). Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa [yhdenvertaisuustalakei](#), [tasa-arvotalakei](#), [Euroopan ihmisoikeuksien sopimus](#) ja [YK:n lapsen oikeuksien sopimus](#), [YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista](#), [YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007](#) sekä [YK:n kestävän kehityksen tavoitteet](#). Esiopetukseen sovelletaan myös [hallintotaleia](#) ja [lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta](#).

[Suomen perustuslain](#) mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna [esiopetusta](#). Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun [esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan](#). Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada [esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta](#). Opetuksen järjestäjän päätöksellä [lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen](#)

[aloittamista edeltävänä vuonna](#), mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten [mahdollisuuksia seurata opetusta](#). Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä. [Perusopetuslain](#) mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja, taitoja ja edistää liikunnallista elämäntapaa. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään [valtioneuvoston asetuksessa](#).

Esiopetus kestää yleensä [yhden lukuvuoden](#), ja sitä annetaan [vähintään 700 tuntia](#). [Varhennetun oppivelvollisuuden](#) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta [täydentävään varhaiskasvatukseen](#).

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin [varhaiskasvatustalukia](#) ja [varhaiskasvatussuunnitelman perusteita](#).

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katosukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiänsä kehittymistä tuetaan. Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa [huoltajien osallisuutta](#). Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat [maksuttomia](#). Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, [maksuton ateria](#), ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus [turvalliseen oppimisympäristöön](#). Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. [Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä](#) ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan

lisäksi huomioon työsuojaan liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa [perusopetuslain](#) mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia [esiopetuspalvelut](#) julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

[Valtioneuvoston asetuksen](#) mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat

lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opetteluun. Fyysisellä aktiivisuudella on myönteisiä vaikutuksia lasten oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin, liikkumiseen ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, [lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan](#) ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.3 Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto [YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen](#), [perusopetuslain](#) ja [YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen](#) mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, ohjaa lapsia terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin elämäntapoihin sekä tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan, eettistä ajatteluaan ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien moninaisiin kokemuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on [rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta](#).

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee

lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen [yhdenvertaisuuden periaate](#). Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistiha-vainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekoke-mukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asetta-maan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan kes-kustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yh-teisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä ta-valla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vah-vistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatusta ja opetustyössä. Tehtävä perus-tuu [valtioneuvoston asetuksen](#) periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusope-tuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän ja liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen

kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään ja liikunnalliseen elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä ja liikunnallisen elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, liikkumisen ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikkumiseen lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa

pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja heille tarjotaan kokemuksia liikkumisen ilosta. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötapoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. [Lasten oikeuksiin](#) kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätty esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea ja opiskeluhoitoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

Rääkkylän kunnassa/ koulussa:

Rääkkylässä esiopetus toimii osana yhtenäiskoulua. Esi- ja perusopetuksen välinen yhteistyö toteutuu yhteisten tapahtumien, henkilöstön yhteistyön, tiedonsiirron ja pedagogisen jatkumon avulla. Osana varhaiskasvatusta esiopetus muodostaa lapsen kehityksen kannalta ja sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Rääkkylän koulun sisällä yhtenäisyyttä edistetään henkilökunnan yhteisillä kokouksilla, opettajien joustavalla käytöllä eri vuosiluokilla sekä yhteisillä tapahtumilla ja retkillä. Muun varhaiskasvatuksen kanssa yhtenäisyyttä edistetään yhteisillä tapahtumilla, esim. teatteri- ja musiikkiesityksillä. Perusopetuksen erityisopettaja käy viikoittain päiväkodissa antamassa opetusta tukea tarvitseville. Tarvittaessa erityisopettaja tekee pieniä testauksia sekä osallistuu palaveriin. Kun lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esikoulun opettaja ja varhaiskasvatuksen henkilökunta pitää siirtopalaverit, joissa huoltajat ovat mukana.

Toiminnassa huomioidaan valtakunnalliset esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja perusopetuslain tuomat velvoitteet. Esiopetuksen tehtävä on toimia yhtenä suunnitelmallisena osana ennen lapsen oppivelvollisuuden aloittamista. Esiopetuksen tehtävänä on antaa valmiuksia lapsen koulupolulle.

Laaja-alaisen toiminnan tavoitteet noudattavat perusteita. Niistä poimitaan vuosittain 1-2 tavoitetta, joihin keskitytään enemmän.

Rääkkylän kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan kuntakohtaisena, jota Rääkkylän koulu noudattaa. Opetussuunnitelman laadinnassa hyödynnetään maakunnallisesti tehtyjä osioita.

Opetussuunnitelma laaditaan suomen kielellä annettavaa opetusta varten. Opetussuunnitelman rakenne noudattaa opetussuunnitelman perusteiden sisällön rakennetta. Asiat käsitellään perusteiden mukaisten lukujen järjestyksessä. Opetussuunnitelma on saatavilla opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Rääkkylän esiopetuksen opetussuunnitelman laadintaan osallistuu esiopetuksen opettaja. Opetussuunnitelman keskeiset sisällöt käydään muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa läpi yhteisessä kokouksessa. Perusopetuksen kanssa tehtävä opetussuunnitelmayhteistyö toteutetaan yhteisinä kokouksina ja koulutuksina.

Koulu tekee yhteistyötä kunnan sisällä sekä kolmannen sektorin kanssa. Opetussuunnitelman valmistelussa kuullaan näitä tahoja yhteisissä palaverissa.

Oppilashuollon osuus on laadittu oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseksi. Oppilashuollon osuus on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden kanssa.

Kodin ja koulun yhteistyön osuus työstetään yhteisissä kokouksissa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Rehtori laatii pohjan, jota muokataan yhdessä.

Opetussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain käytävissä henkilökunnan ja hyvinvointilautakunnan kokouksissa sekä vanhempainilloissa. Perusopetuksen laatuarviointiin sisällytetään opetussuunnitelmaosio. Arvioinnissa todetut kehittämiskohteet otetaan mukaan lukuvuosisuunnitelmaan ja talousarvion toiminnallisiin tavoitteisiin. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus huoltajille tiedotetaan Wilman kautta ja vanhempainilloissa. Oppilaat ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman arviointiin ja kehittämiseen kyselyjen ja sähköisesti ja suullisesti annetun palautteen avulla. Hyvinvointilautakunnan kokouksessa käsitellään vuosittain opetussuunnitelman tilannetta.

Opetussuunnitelmaa täydentävät aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, kunnan hyvinvointisuunnitelma, päihdestrategia sekä liikunta-, kulttuuri- ja tietostrategia, opetuksen järjestäjän oppilashuollon suunnitelma, alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä alueellinen oppilashuollonsuunnitelma. Opetussuunnitelmassa huomioidaan Rääkkylän sijainti järvien keskellä sekä karjalaisuus.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on liitteenä.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yhteisönsä jäsenenä. Lapset saavat vaikuttaa omiin

oppimisympäristöihinsä ja heidän käsityksiään, tunteitaan ja mielipiteitään arvostetaan ja kuunnellaan. Lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi on esiopetuksessa tärkeää.

Lasten huoltajat ja esiopetuksen henkilökunta ovat tasavertaisessa vuorovaikutuksessa siten, että molempien osapuolien kokemuksia, näkemyksiä ja asiantuntemusta kuullaan ja käytetään lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin parhaaksi.

Esiopetus perustuu kestävän kehityksen periaatteisiin. Se on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta. Lasten erilaisuutta ja erilaisia tapoja toimia arvostetaan. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä ja tukee lasten tasa-arvoisuutta. Opetuksessa kunnioitetaan eri kulttuureita, kieliä ja katsomuksia.

Esiopetus rakentuu ajatukselle elinikäisestä oppimisesta ja jokaiselle lapselle tarjotaan uusia oppimishaasteita. Opetus suunnitellaan niin, että lapsilla on mahdollisuus kokea oppimisen iloa ja innostusta. Esiopetuksen oppimiskäsityksessä oppiminen nähdään aktiivisena, aikaisempiin tietorakenteisiin pohjautuvana päämääräsuuntautuneena prosessina, joka usein sisältää ongelmanratkaisua. Näin tietoa ei voida suoraan opettamalla siirtää lapselle, vaan lapsi itse rakentaa aikaisemmin omaksumiensa käsitysten ja uuden tiedon pohjalta uudet käsityksensä. Oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja oppimiskokemuksiin. Oppimista tapahtuu opittavan aineksen, aikaisemmin muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmän vuorovaikutustilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa ja toisiltaan antamalla virikkeitä toistensa ajattelun ja mielikuvituksen kehittymiseen.

Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa:

Laaja-alaista osaamista kehitetään niin esiopetusryhmän toiminnassa kuin perusopetuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Tavoitteena on, että lapsi kasvaa tasapainoiseksi, itseään ja muita arvostavaksi yksilöksi

Ajattelu ja oppiminen

Lapsi omaksuu uutta tietoa, hänen muistinsa ja mielikuvituksensa kehittyvät elämyksellisen oppimisen, oivaltamisen ja uuden löytämisen kautta. Aikuisen ohjauksessa ja muiden kanssa vuorovaikutuksessa lapsen ajattelutaidot kehittyvät ja hän pystyy myös paremmin havaitsemaan edistymistään ja omaa oppimistaan. Mahdollisuus kokeilemiseen ja kysymysten esittämiseen myös asioita kyseenalaistamalla edesauttaa tiedon jäsentämistä ja uuden tiedon luomista. Positiivisessa ja kannustavassa ilmapiirissä luottamus omaan osaamiseen vahvistuu.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kasvaakseen tasapainoiseksi yksilöksi lapsen on saatava tuntea juurensa. Tutustumme Rääkkylään, mutta tarkastelemme myös ryhmän lasten mahdollisesti muualla olevia kulttuurisia juuria esim. median avulla. Arvostava vuorovaikutus ja mahdollisuus itsensä ilmaisuun ovat tärkeitä kanavia.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Esiopetuksessa lasta tuetaan kantamaan aiempaa enemmän vastuuta itsestään ja muista sekä omasta ja yhteisestä omaisuudesta. Terveellisiin elämäntapoihin kiinnitetään huomiota, ja liikuntaa ja leikkiä käytetään toiminnassa oppimisen välineenä ja vapaaseen toimintaan.

Monilukutaito

Tavoitteena on, että lasten erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taito kehittyy. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi pystyy hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tutustuessaan erilaisiin teksteihin (kirjoitettu, puhuttu, audiovisuaalinen ja digitaalinen) hän omaksuu laajan tekstikäsitteen. Näin lapsen maailma avartuu, jäsentyy ja se saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintätekologinen osaaminen

Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintätekologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Lapset voivat tarkastella monenlaisia mediatekstejä ja muun muotoisia mediasisältöjä kuten kuvaa, ääntä tai videota, tai näiden yhdistelmiä. Median tuottaminen mobiililaitteen avulla onnistuu myös ilman luku- ja kirjoitustaitoa. Laitteita voidaan käyttää toimintavälineenä, tai laitteet voivat olla tukena lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastatessa, mutta ne eivät koskaan voi korvata aitoa vuorovaikutusta, läheisyyttä ja sensitiivisyyttä. Ne voivat kuitenkin tarjota kanavan, jossa lapsi voi ilmaista itseään ja tulla näkyväksi, kuulluksi ja nähdyksi.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lapsilähtöisyys on toiminnan perusta. Päivittäinen esiopetustoiminta ei perustu vain aikuisten määrittämiin valmiisiin toimintamalleihin, vaan myös lapsen ajatukset ja ideat huomioidaan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lasten osallisuus on keskeistä: heitä kuunnellaan arjessa ja heidän kanssaan myös keskustellaan heitä kiinnostavien aiheiden selvittämiseksi. Aikuinen luo esiopetuksessa lapsen aktiivisuutta, yksilöllisyyttä ja yhteistoiminnallisuutta tukevat puitteet. Hän herättelee kiinnostusta uusiin asioihin tarjoamalla lapselle mielekkäitä, ikätasolle sopivia toimintamahdollisuuksia, kokemuksia ja ohjattua toimintaa sekä mahdollisuuksia omien valintojen tekemiseen.

3 Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusiivisen periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa esiopetusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoliin ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennako-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä. Tähän liittyvää esiopetuksen laaja-alaista osaamista kuvataan tarkemmin luvussa kaksi (Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet).

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Monipuolisen [liikku-](#)[misen tavoitteena](#) on edistää oppimisen edellytyksiä ja esiopetukseen osallistumista sekä liikkumisen merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona esiopetuksessa ja sen ulkopuolella. Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa lasten vireystilaan sekä tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen ja sillä voidaan edistää oppimista ja motorista kehitystä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa on keskeistä luoda tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet osana toimintakulttuuria huomioiden erilaiset [liikkumisen rajoitteet](#). Inklusiivinen, toisia kunnioittava ja avoimuutta tukeva toimintakulttuuri edistää turvallista oppimisympäristöä ja sitä kautta liikunnallista elämäntapaa. Liikunnallinen elämäntapa tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia, mukaan lukien mielen hyvinvointia. Esiopetuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona käyttäen liikuntavälineitä ja leluja monipuolisesti sekä vältetään pitkäkestoisista istumisista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan liikkumista kuten kävelyä tai pyöräilyä esimerkiksi oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta, syrjinnältä ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa kiusaamista, rasismia, väkivaltaa tai häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Henkilöstön läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoaan tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävä elämäntapaan liittyvää kasvatusta.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen. Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. [Oppimisympäristöjen](#) tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiiressä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiirtään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa, paikallisessa suunnittelussa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja

oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. [Lapsia kuullaan](#) toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa

suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia [säännöksiä](#). Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset rakenteet ja vastuut
- toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt
- yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

Rääkkylän kunnan/ koulun esiopetuksessa:

Esiopetus on velvoittavaa, eli huoltajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetukseen ilmoittautuminen edellyttää lapsen säännöllistä osallistumista esiopetukseen määritellyn esiopetusajan puitteissa esiopetuksen toimintavuotena. Esiopetuksen toimintavuosi mukailee koulun toimintavuotta.

Esiopetuksessa tuetaan lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä vahvistetaan tervettä itsetuntoa tarjoamalla hänelle myönteisiä oppimiskokemuksia ja mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutustaitoja; ryhmän jäsenenä toimimista ja toisten huomioonottamista. Esiopetuksessa tuetaan, edistetään ja seurataan lapsen fyysisen, kognitiivisen ja sosioemotionaalisten valmiuksien kehittymistä ja ennalta ehkäistään näillä alueilla mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia.

Rääkkylässä esiopetus kuuluu hyvinvointitoimen alaisuuteen. Hyvinvointilautakunta hyväksyy vuosittaisen lukuvuosisuunnitelma, joka koskee myös esiopetusta. Hyvinvointilautakunta toimii valvovana

elimenä opetuksen järjestäjän taholta. Esiopetusta järjestetään tiiviissä yhteistyössä Rääkkylän koulun perusopetuksen luokkien 1–6 kanssa. Osana varhaiskasvatusta se muodostaa perusopetuksen kanssa lapsen kehityksen kannalta ja sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on luoda esioppilaalle yksilöllistä kasvua ja kehitystä palveleva kokonaisuus. Esiopetuksen toimintakulttuuria arvioidaan koulun sisäisesti henkilökunnan kokouksissa, etenkin suunnittelukokouksissa, koulun laatuarvioinnissa sekä huoltajien ja oppilaiden kanssa käytävissä arviointikeskusteluissa. Hyvinvointi- ja tarkastuslautakunta seuraa ja arvioi toimintaa tilinpäätöksen yhteydessä.

Oppimisympäristönä esiopetuksen ilmapiiri on iloinen, turvallinen, avoin ja rohaiseva. Lapsella on mahdollisuuksia vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa. Leikille ja luovuudelle annetaan tilaa ja mahdollisuuksia. Lapsella on mahdollisuus havaitsemiseen, tutkimiseen, kokeilemiseen ja pohtimiseen. Oppimisympäristö tarjoaa mahdollisuuden sekä toiminnallisuuteen että omaan rauhaan. Osa lapsen oppimisympäristöä on myös koulualueen ulkopuolella oleva ympäristö sekä digitaaliset oppimisympäristöt. Oppimisympäristöä arvioidaan henkilökunnan havaintojen perusteella keskustellen, eri palaverissa sekä koulun laatuarvioinnin yhteydessä. Huoltajilta kysytään arviointikeskusteluissa mielenpidettä ja kehittämisehdotuksia oppimisympäristön toimivuudesta. Hyvinvointilautakunta voi ottaa kantaa oppimisympäristöihin etenkin kunnan talousarvion ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on edistää opettajan oppilaan tuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelua ja toteuttamista. Yhteistyö huoltajien kanssa on yksilöllistä ja luottamuksellista. Esiopetuksen alkaessa huoltajien odotukset sekä lapsen tiedot ja taidot kartoitetaan huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön kanssa käytävissä keskusteluissa. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen kasvusta, oppimisesta ja hyvinvoinnista sekä sovitaan tarvittavista tavoitteista ja yhteistyökäytännöistä. Esiopetuksen oppimissuunnitelman toteutumista arvioidaan yhdessä lapsen, huoltajien ja opettajan kanssa lukuvuosittain.

Yhteistyötä toteutetaan muun muassa vanhempainilloissa, arviointi- ja kasvatustilaisuuksissa, Wilman välityksellä, puhelin- ja sähköpostiyhteyksin sekä yhteisissä tapahtumissa ja retkillä.

Kodin ja koulun yhteistyön toteutumista seurataan arviointikyselyjen ja koulun tekemän itsearviointin avulla. Lapsen hyvinvointiin, turvallisuuteen tai kasvun ja oppimisen tilanteisiin liittyvissä asioissa joko lapsen opettaja tai rehtori ottaa yhteyttä puhelimitse huoltajaan.

Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa

Esiopetuksen henkilöstö osallistuu perusopetuksen henkilöstön kokouksiin. Esiopetuksessa olevat osallistuvat koulun juhliin, teemapäiviin ja tapahtumiin.

0–4 -luokkien käytössä on erityisluokanopettaja, jonka kanssa yhteistyössä luokanopettaja seuraa oppilaiden edistymistä. Erityisluokanopettaja osallistuu ryhmäkohtaisen tuen antamiseen ja antaa tarvittaessa lapsikohtaistukea.

Esi- ja alkuopettajat sekä erityisopettaja tekevät tiivistä yhteistyötä ja kehittävät esi- ja alkuopetuksen toimintakulttuuria yli vuosiluokkarajojen, mm. alkuluokkatoimintana.

Päiväkodin henkilökunnan ja esiopetuksesta vastaavien henkilöiden kanssa järjestetään palaveriteita tarvittaessa. Koulun erityisluokanopettaja käy viikoittain varhaiskasvatuksessa pitämässä tuokioita. Näin yhteistyö ja tiedonsiirto voidaan toteuttaa lainsäädännön mukaisesti lapsen opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisilta osin. Esiopetusryhmässä toimivien henkilöiden hyvä yhteistyö ja samansuuntaiset toimintamallit näkyvät lasten toiminnassa. Esikoulunopettaja ja erityisluokanopettaja sekä vastuupettaja huolehtivat ja tiedottavat varhaiskasvatuksen henkilöstölle tarvittavista asioista. Keväällä pidetään siirtopalaverit, johon huoltajat osallistuvat.

Yhteistyötä arvioidaan pääsääntöisesti keskusteluin sekä koulun laatuarvioinnin yhteydessä. Yhteistyön arvioinnin keskeisimpien tulosten perusteella pohditaan yhteistyön kehittämiskohteet.

4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia [pelejä](#). Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin, liikkumiseen ja muiden esiopetuksen sisältöjen opettamiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

[Arviointi](#) on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

[Esiopetuksen tehtävänä](#) on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

[Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana.](#) Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja oppimisesta. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. [On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta](#) lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

[Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin.](#) Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kehityksen ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäynnösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsiirrosta tuen toteuttamista koskien määrätään luvussa 5. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. [Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.](#)

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kehityksen ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi [esiopetuksen osallistumistodistus](#). Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman

perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

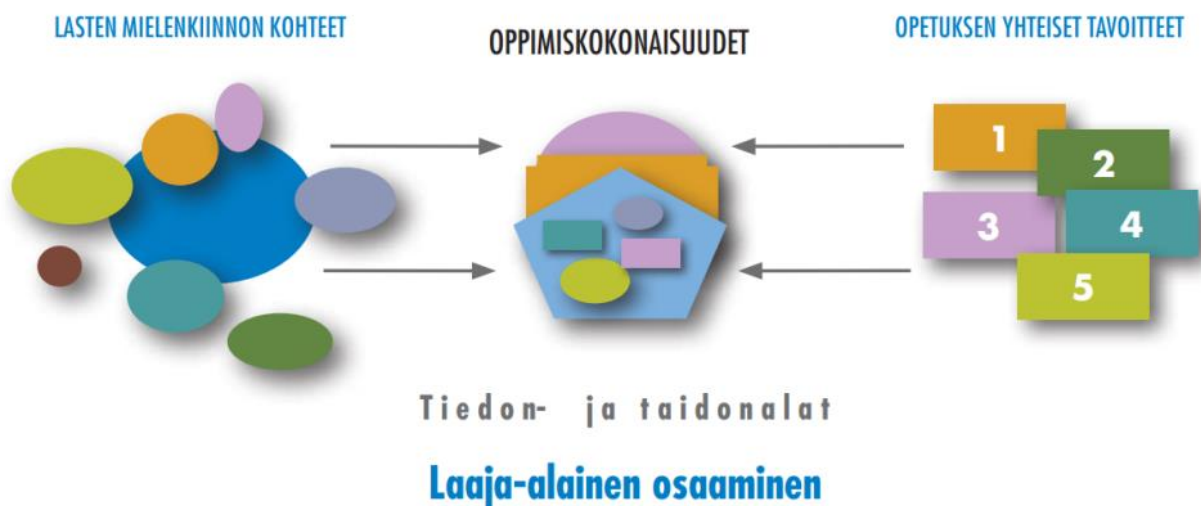
Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

MONIPUOLISET OPPIMISYMPÄRISTÖT JA TYÖTAVAT

Ehdytetty opetus

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesääätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehoillisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja illoita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä. Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opetettava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnistetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukua kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Esiopetuksessa opettaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kieli-tietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. **Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista.** Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tytönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen

lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Eri-tyisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan, liikun ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikkumisen, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveystietoisuutta ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävästä elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikkumisen iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyvät. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pyörimisillä ja harhauttamisilla sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnot kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan [muulla kielellä](#). Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelasta identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten

perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuväriä sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomen-ruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomaväriä sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää [valmistavaa](#) opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyttä tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieltä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus

tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla. Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearvointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä

- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

Rääkkylän kunnan/ koulun esiopetuksessa:

Monipuolisissa työtavoissa lähtökohtana on lapsen kyky ja halu oppia. Toimintamuotoina korostuvat yhteistoiminnallisuus ja leikki sekä itsenäinen ja omatoiminen työskentely. Keskustelut, sadut, mielipiteiden vaihto ja kuunteleminen kuuluvat toimintaan. Työskentelyssä pyritään kiireettömyyteen. Oppiminen tapahtuu havainnoinnin, konkreettisen kokeilemisen, tutkimisen, aktiivisen osallistumisen sekä tiedon hankinnan ja ongelmien ratkaisemisen kautta vuorovaikutuksessa aikuisten ja muiden lasten kanssa. Toimintaan kuuluvat myös retket, vierailut, vierailijat ja juhlat.

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkeavaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua lapsikohtaisen tuen suunnitelmaa. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, syntymäaika sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen tai toiseen esiopetusryhmään pidetään siirtopalaveri, johon pyydetään huoltaja mukaan. Siirtopalaverissa käydään opetuksen kannalta välttämättömät tiedot läpi.

Esiopetus huomioidaan osana koulun laatuarviointia. Arviointien tulosten perusteella tehdään kehittämistyötä mm. suunnittelukokouksissa ja koulun kehittämisryhmän toiminnan kautta.

5 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkiloiston yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa [oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt](#) osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- tai yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään [perusopetuslain](#) mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia [oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi](#). Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan [oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen](#) tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioiva opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että [esiotetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa](#). Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden [lisänä](#) ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on [oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin](#), jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhooltoja toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoollona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoollona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään [oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa](#). Opiskeluhoollosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää [salassapitovelvoitteiden estämättä](#). Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen [kaikkea toimintaa](#). Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden [lisänä](#). Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme [ryhmäkohtaista tukimuotoa](#). Ne ovat yleinen tukiopeetus, opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava [osana esiopetuksen toimintaa](#). Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan

järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

[Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen](#) tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmässä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspoissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

[Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen](#) tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

[Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä](#) tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskevista asioista. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada [lapsikohtaisia tukitoimia](#) viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti [lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa](#). Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen [tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa](#).

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen

tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. [Lääkinnälliseen kuntoutukseen](#) tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä [yhteistyötä](#), ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on [selvitettävä](#) ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava [mahdollisuus osallistua](#) lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

[Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa](#) on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa [esiopetuksen opettaja](#). Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi [opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat](#). Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä [oppilas- ja](#)

[opiskelijahuoltolain](#) mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää [muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä](#). Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia [tuen muotoja](#) tai [tukipalveluita](#), näiden toteutumisesta ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

5.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava [tuen toteuttamista koskeva suunnitelma](#). Suunnitelman laatii [esiopetuksen opettaja](#). Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava [yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa](#). Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumisesta ja vaikuttavuutta [seurataan](#).

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumisesta arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumisesta ja tukitoimien [riittävyttä on arvioitava](#) tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumisesta ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee

huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös [perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti](#).

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

5.3.3 Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä [kirjallinen hallintopäätös](#) lapselle annettavista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan [hallintolakia](#).

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä [hallintolain mukaisesti](#). Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava [hallintolain mukaisesti](#). Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei [tuen tarpeen arvioinnin perusteella](#) tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat [hakea oikaisua](#). Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön [lainvoimaa vaille olevana](#). Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan [suunnitelman mukaisesti](#). Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut

- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne [perusopetuslain](#) mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen [asuinkunta](#).

5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, [eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun](#). Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoollto luku 6).

5.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut, kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia [säännöksiä](#).

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1 Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. [Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin](#), jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään [pää-tös varhennetusta oppivelvollisuudesta](#).

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on [oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta](#). Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua

esiopetukseen, joka kuuluu [oppivelvollisuuteen](#). Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksen tekemisen kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

[Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös](#), joka tehdään [lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin](#) ja [lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman](#) mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohdaksiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohdasten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin

yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilas-kohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle [oppimiskykyyn vaikuttavan vamma, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella](#). Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti [lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa](#). Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen [esiopetuksen järjestämisestä](#). Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on [kuultava](#). Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee [sairaalan sijaintikunta](#).

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua [lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa](#). Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi [muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen](#). Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia [konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi](#). Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

5.5.3 Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. [Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja](#) vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistä vasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

5.5.4 Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin [perusopetuslaissa ja -asetuksessa](#) säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikais sairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

5.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan [myöhentää vuodella](#), jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

- Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
- Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta
 - Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut
- Luvun 5.3 osalta
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- Luvun 5.4 osalta
 - Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- Luvun 5.5 osalta
 - Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

Rääkkylän kunnassa/koulussa:

Rääkkylän koulussa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttamisen johtava periaate on, että järjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan oppilaslähtöisesti. Koulussa panostetaan varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukeen. Opetusjärjestelyt suunnitellaan opettajien, koulunkäynninohjaajien ja oppilashuollon henkilöstön kanssa yhteisissä suunnittelukokouksissa ja pienempien ryhmien, mm. erityisopettajat ja rehtori) kanssa. Opetusjärjestelyjen ja eri suunnitelmien päivittämisen kokonaisvastuu on rehtorilla. Käytännön toteuttamisvastuu on opettajilla ja ohjaajilla.

Rehtori vastaa koulun toiminnan kokonaisuudesta, opetusjärjestelyistä, resurssoinnista, työn organisoinnista, suunnitelmien päivittämisestä ja tiedottamisesta. Rehtori voi määrätä tehtäviä alaisilleen. Rehtori vastaa tukeen liittyvien hallintopäätösten tekemisestä ja valvoo tuen toteuttamista.

Lukuvuosisuunnitelmaesityksen laatii rehtori. Lukuvuosisuunnitelma tarkennetaan lukuvuoden ensimmäisessä suunnittelupäivässä opettajien ja koulunkäynninohjaajien kanssa. Tarkentamisen periaatteena on, että suunnitelmassa on huomioitu opetuksen järjestämisen kannalta oleelliset asiat, opetussuunnitelman perusteet (ml. tuen muodot ja resurssointi) ja Perusopetuslaki. Lukuvuosisuunnitelma käydään läpi oppilaiden kanssa. He voivat ottaa kantaa suunnitelmaan. Lukuvuosisuunnitelma

lähetetään huoltajille kommentoitavaksi. Hyvinvointilautakunta vahvistaa lukuvuosisuunnitelman. Mikäli todetaan lukuvuosisuunnitelman tarkennusta, rehtori vastaa tarkentamisesta ja vie muutoksen hyvinvointilautakunnalle päätettäväksi.

Esiopetuksessa lapsella on oikeus saada oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ryhmäkohtaisia tukimuotoja sekä tarvittaessa lapsikohtaisia tukitoimia.

Rääkkylän koulu on yhtenäiskoulu, jossa toimii esiopetus. Mikäli esiopetuksen oppilas saa tukea, hän jatkaa saman tuen saamista siirryttyään perusopetukseen. Tukeen liittyvä tiedonsiirto tapahtuu esikoulun keväällä pidettävässä koulun ja huoltajien yhteisessä arviointikeskustelussa, jossa vastaanottava luokanopettaja ja tarvittaessa erityisluokanopettaja ovat mukana. Mikäli tukeen tulee muutoksia, asia etenee seuraavassa kappaleessa linjatussa järjestyksessä.

Mikäli todetaan, että ryhmäkohtainen tuki ei ole ollut riittävää, esiluokanopettaja ja/tai erityisluokanopettaja laatii oppilaalle arvion tuen tarpeesta. Opettaja on yhteydessä huoltajaan. Tarvittaessa pidetään neuvottelu, jossa mukana oppilas, huoltaja, opettaja (t) ja muut kutsutut asiantuntijat. Vastuu tuen arvion tekemisestä, asian käsittelemisestä huoltajan ja oppilaan kanssa sekä tarvittavien yksilöityjen lupien ja asiakirjojen pyytämisestä ja asianmukaisesta säilyttämisestä on opettajalla. Rääkkylän koulun pedagoginen ryhmä käsittelee oppilaan tukea koskevan arvion ja tekee rehtorille esityksen oppilaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja niiden järjestämisestä. Rehtori tekee hallintosäännön mukaiset lapsikohtaisia tukitoimia koskevat hallintopäätökset kuultuaan lasta ja hänen huoltajaansa.

Pienryhmäopetusta järjestetään annettujen määräysten mukaisesti. Käytännössä varsinaista kiinteää pienryhmää ei Rääkkylän koulussa ole. Mikäli oppilas tarvitsee pienryhmäopetusta, hän on erityisluokanopettajan ryhmässä. Jos pienryhmää tarvitaan, erityisluokanopettaja opettaa sitä.

*Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen suunnittelu tehdään lukuvuotta edeltävänä keväänä, jotta tuki pystytään resursoimaan luokkakohtaisesti lain määräämien raamien puitteissa. Kunkin kulu-
neen lukuvuoden arvioinnin perusteella tehdään suunnitelma, joka vahvistetaan uuden lukuvuoden suunnittelupäivänä. Periaatteena ryhmäkohtaisen tukimuodon resurssoinnille ovat luokkakohtainen oppilasmäärä, tukea tarvitsevien oppilaiden määrä ja onko luokka yhdysluokka. Tuen riittävyyttä arvioidaan pitkin lukuvuotta. Koska Rääkkylän koulu on pieni koulu, tuen kohdentamista voidaan joustavasti muuttaa kesken lukuvuoden. Tuen riittävyyden arvioivat opettajat ja pedagoginen ryhmä. Huoltajilta tul-
lut palaute huomioidaan arvioinnissa. Tuen arvioinnin päävastuu on opettajilla.*

*Lapsikohtaista tukea koulun tasolla arvioidaan sekä koulun opettajakokouksissa että huoltajilta ja oppi-
lailta tulleen palautteen perusteella. Yksittäisen oppilaan lapsikohtaista tukea arvioidaan vuosittain
huoltajien ja oppilaan kanssa käydyssä arviointikeskustelussa. Arvioinnissa tulleet seikat voidaan huo-
mioida seuraavan vuoden tuen suunnittelussa ja päätöksenteossa.*

*Oppilashuoltohenkilöstö on avainasemassa, kun tehdään yhteistyötä oppilaiden tukeen liittyvissä asi-
oissa. Oppilashuoltohenkilöstö osallistuu tarvittaessa pedagogisen ryhmän työskentelyyn ja kuuluu op-
pilashuoltoryhmään. Oppilashuoltoon liittyvää arviointia tehdään vuosittain ja lukuvuoden päättyessä
linjataan seuraavan lukuvuoden kehittämiskohteet. Yhteistyön periaatteena on, että kaikki koululla toi-
mivat joustavasti oppilaiden hyväksi.*

Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt toteutetaan pääasiassa koulun sisäisinä, sillä esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toimii koulun aamu- ja iltapäivätoimintana. Esiopetuksen oppilaat menevät aamu- ja iltapäivätoimintaan sovitusti. Ohjaajina toimivat koulun omat koulunkäynnin ohjaajat, joten tiedonsiirto toimii normaalin päivätoiminnan kautta. Mikäli esiopetuksen oppilas menee päiväkotiin täydentävään varhaiskasvatukseen, tarvittava tiedonsiirto järjestetään voimassa olevan lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Tarvittaessa voidaan pitää siirtopalaveri.

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Esityksen varhennettuun oppivelvollisuuteen ottamisesta voi tehdä huoltaja, varhaiskasvatuksen opettaja, erityisopettaja tai lääkäri, psykologi tai muu sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluva henkilö.

Päätöksen lapsen varhennettuun oppivelvollisuuteen ottamisesta tekee Rääkkylässä hallintosäännön mukaan rehtori. Ennen päätöstä kuullaan huoltajaa sekä muita asiantuntijoita monialaisesti. Monialainen yhteistyö voi olla yhteinen kokous tai neuvottelu. Rehtori arvioi, miltä taholta tarvitsee lausunnon päätöksen tueksi. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee tehdä ennen perusopetuksen alkamista.

Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut

Mikäli esiopetuksessa oleva oppilas on sairaalaopetuksessa, esikoulunopettaja huolehtii yhteydenpidosta sairaalaan päin. Asiasta sovitaan huoltajan kanssa. Yhteistyömuotona neuvottelut hoitohenkilöiden, huoltajien ja mahdollisesti sosiaalitoimen kanssa. Mikäli tilanteessa tarvitsee tehdä viranhaltijapäätöstä, sen tekee rehtori saatuaan päätöksen pohjaksi tarvittavat tiedot opettajalta, huoltajalta ja hoitohenkilökunnalta.

Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut

Kun lapsi on sairaalakoulussa yhteistyö oman koulun puolelta hoitaa esiopetuksen opettaja. Tarvittaessa koululta on mukana erityisluokanopettaja. Kun lapsi on palaamassa omaan kouluun, konsultoiva sairaalakoulun opettaja käy koululla ja yhteisessä neuvottelussa käydään jatkotoimenpiteet läpi. Tarvittaessa konsultoiva opettaja on mukana ensimmäisenä esiopetuspäivänä paluun yhteydessä. Vastuu konsultoinnista on sairaalakoululla.

Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Mikäli lapsi tarvitsee esiopetukseen poikkeavaa järjestämistä, taho, joka järjestämistä hakee, on yhteydessä rehtoriin. Rehtori pyytää tarvittavat asiakirjat ja lausunnot asianosaisilta, ja sopii esiopetuksen opettajan kanssa tarvittavista toimenpiteistä. Rehtori tekee poikkeavasta järjestelystä

viranhaltijapäätöksen ja vastaa käytännön järjestelyistä. Esiopetuksen opettaja huolehtii tarvittavista opetukseen liittyvistä asioista kodin tai lasta hoitavan tahon kanssa.

Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

Lapsi voi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin huoltajan tai lapsen asioita hoitavan tahon tai varhaiskasvatuksen aloitteesta. Perusopetuksen lykkäämispäätöksen tekee rehtori. Ennen päätöstä hän kuulee huoltajia, varhaiskasvatusta ja tarvittaessa terveydenhuoltohenkilöstöä sekä muita asiantuntijoita. Tarvittaessa rehtorille voidaan toimittaa asiantuntija-arvio koulukypsyyden testitulokista. Koulukypsyyden arvion voi antaa joko lääkäri tai psykologi. Rehtorin tehtyä viranhaltijapäätöksen, sovitaan terveydenhuollon, huoltajien ja koulun/ varhaiskasvatuksen kanssa yhteistyöpalaverissa tarvittavista käytännön toimista, jotta lapselle voidaan tarjota virikkeellistä toimintaa koulukypsyyden kehittämiseksi.

6 Opiskeluhuolto

Tässä luvussa määrätään [perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa](#) määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhuolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös [Helsingin kaupunkia](#).

[Opiskeluhuollolla](#) tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. [Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto](#), jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhoitotyössä otetaan huomioon [lapsen edun ensisijaisuus](#).

Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen [suunnitelmallisena yhteistyönä](#) lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoitoa esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut [neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut](#). Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota [asianmukaiset tilat](#).

6.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän [opiskeluhoitosuunnitelma](#). Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa [monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä](#). Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan [yhteistyössä](#) esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen [yhteistyövelvoite](#) opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se [sisältää](#) opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetusyksiköissä [seurataan ja tarkistetaan](#) tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan.

Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten [hyvinvointisuunnitelmaan](#).

[Opetuksen järjestäjä vastaa](#) siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan [opiskeluhoitopalvelujen riittävyys](#) huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (*opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito*) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan [toimintaa](#), jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön [hyvinvoinnista](#).

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten [opiskeluhoitoryhmien](#) johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

[Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla](#) tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa [huoltajan suostumukseen](#). Lapsen [osallisuus ja toivomukset](#) otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia [säännöksiä](#).

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lapsen [ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin](#) (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- [yksittäisen lapsen tueksi](#) koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- [opiskeluhoitokertomusten](#) laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten [yhteinen tehtävä](#). Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen [osallisuus](#) opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon [monialainen yhteistyö](#) oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta [tiedottaminen](#) lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus [turvalliseen opiskeluympäristöön](#), johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin [velvoite ilmoittaa](#) tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. [Kuvaus yhteistyöstä](#) huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Rääkkylän kunnassa/ koulussa:

Oppilashuollon osuus on kirjattu opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan, joka on liitteessä 1.

Rääkkylän kunnan esi- ja perusopetuksessa ovat käytössä seuraavat opetussuunnitelmaa täydentävät liitteet:

- 1. Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (liite 1)*
- 2. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä (liite 2)*
- 3. Suunnitelma kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä sekä niihin liittyvistä menettelytavoista (liite 3)*
- 4. Toiminta äkillisissä kriisitilanteissa, koulun kriisisuunnitelma (liite 4)*
- 5. Koulukohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (liite 5)*

7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan [esiopetuksen järjestämiseen](#). Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan

näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustajärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustajärjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja [valtioneuvoston asetuksessa](#).

7.1 Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkö- tai toimipaikka-kohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustajärjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvassa ja [valtioneuvoston asetuksen](#) asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat erityiseen kasvatustajärjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

Rääkkylän kunnan/koulun esiopetuksessa:

Erilaiset katsomukset, uskonnot ja uskonnottomat katsomukset huomioidaan esiopetuksen toiminnan suunnittelussa huoltajien näkemyksiä kunnioittaen. Lapsia ohjataan tutustumaan erilaisiin katsomuksiin sekä arvostamaan ja kunnioittamaan ihmisten erilaisia taustoja, vakaumuksia ja näkemyksiä. Toimintakulttuurissa korostuvat suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus ja avarakatseisuus. Erilaiset katsomukset voidaan huomioida oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Rääkkylän koulun esiopetuksessa ei ole käytössä erityistä kasvatustajärjestelmää tai katsomuksellista järjestelmää.

OPETUSSUUNNITELMAN LIITTEET

Rääkkylän koulu

OPS:N LIITE 1

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma

1 Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Rääkkylässä on yksi koulu, Rääkkylän koulu, jossa on n. 100 oppilasta. Rääkkylän opiskeluhoollon palvelut koskevat näitä oppilaita. Oppilashuollon kokonaistarvetta on tarkasteltu tukea tarvitsevien oppilaiden ja maahanmuuttotaistaisten oppilaiden lukumäärän perusteella.

Muutaman viime vuoden kouluterveyskyselyiden tulosten perusteella kouluterveydenhoitajan, -lääkärin, -psykologin ja -kuraattorin palveluihin pääsy on parantunut. Toisaalta opiskeluun liittyvät vaikeudet, perheen yhteiset hetket ja läheisten ystävyssuhteiden puute edellyttävät, että oppilashuollon palveluverkosto on toimiva.

Rääkkylän koulu on pieni koulu, joten oppilashuollon tarve saadaan nopeasti kartoitettua. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen palvelujen saatavuus, erityisesti koulupsykologipalvelujen osalta, on paikoin vaikeutunut.

Rääkkylän koululla oppilaiden opiskeluhoitopalveluihin sisältyvät kouluterveydenhuollon palvelut, suun terveydenhuollon palvelut, koululääkärin säännölliset tarkastukset sekä koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut. Oppilashuollon kaikki palvelut ovat yhdenvertaisesti kaikkien oppilaiden, myös esikoululaisten saatavilla. Oppilaiden koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä suun terveydenhuollon palvelut järjestetään voimassa olevan terveydenhuoltolainsäädännön ja valtioneuvoston asetuksen 93/2026 mukaisesti.

Rääkkylän oppilashuoltopalvelut hoitaa Pohjois-Karjalan Hyvinvointialue, Siun Sote. Palvelualueena on lasten ja nuorten eteläiset palvelut, joihin Rääkkylän lisäksi kuuluvat Kitee, Tohmajärvi ja Ilo-mantsi.

Henkilötyövuosina palvelutarve on:

- kouluterveydenhoitaja 0,3 htv
- koululääkäri 0,1 htv
- koulukuraattori 0,2 htv
- koulupsykologi 0,15 htv

Siun Sote on laatinut suunnitelmansa oppilaitosyhteistyöstä opiskeluhoitopalveluiden osalta helmikuussa 2023. Suunnitelmassa ei ole Rääkkylän osalle kirjattu koululääkäripalvelua ja koulupsykologipalvelun henkilötyövuosiosuutta. Suunnitelma tarkentuu Hyvinvointialueen palvelustrategian valmistumisen myötä. Siun Soten kuuluu kuitenkin varmistaa Rääkkylän koulun oppilashuoltopalvelut Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisesti.

2 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitopalvelun edistämiseksi

2.1 Rääkkylän koulun oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraaminen

Rääkkylän koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista. Jokainen henkilöstöön kuuluva voi omalla toiminnallaan edistää kouluyhteisön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta. Opettajat huolehtivat tarvittavien työturvallisuustuntien pitämisestä vuosittain lukuvuoden alkaessa.

Rääkkylän koululle on laadittu valmius- ja pelastussuunnitelmat, käytännön turvallisuusohjeistus sekä muut viranomaisten edellyttämät kouluympäristöön liittyvät suunnitelmat. Pelastautumis- ja sisälle suojautumisharjoitukset tehdään vuosittain koulutyön alkaessa. Henkilökunta käy turvallisuusohjeistuksen läpi suunnittelukokouksessa ja harjoittelee säännöllisesti. Henkilökunta on ensiapukoulutettu.

Kouluympäristön ja kouluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastus (pidetty marraskuussa 2022, osittainen pidetty toukokuussa 2025) toteutetaan valtioneuvoston asetuksen neuvolapalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta (93/2026) mukaisesti neljän vuoden välein. Työterveyshuollon tarkastus (pidetty tammikuussa 2023) pidetään kolmen vuoden välein. Työsuojelutarvikkeet määrittää Lupa- ja valvontaviraston (LVV) työsuojeluosasto. Tarkastuksissa esille tulleet epäkohdat korjataan annetussa määräajassa. Tarkastuskertomukset ovat saatavilla rehtorilta.

Oppilaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta seurataan myös valtakunnallisen Kouluterveyskyselyn tulosten avulla. Tuloksia käsitellään koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä ja niitä hyödynnetään opiskeluhoitopalvelun kehittämisessä.

2.2 Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä

Rääkkylän koululla toimii koulukohtainen oppilashuoltoryhmä, joka vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Koulukohtaiseen oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori-sivistystoimenjohtaja, vastuuopettaja, erityisopettajat, opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja, -kuraattori ja -psykologi. Tarvittaessa ryhmään kutsutaan muita asiantuntijoita. Rehtori-sivistystoimenjohtaja toimii kokoonkutsujana, puheenjohtajana ja asioiden valmistelijana.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä kokoontuu kuukausittain lukuvuoden aikana. Lukuvuoden ensimmäisessä kokouksessa sovitaan toiminnan tavoitteet, toiminnan sisältö ja toteuttamisaikataulu. Kevätlukukauden ensimmäisessä kokouksessa suunnitellaan arviointi ja arvioinnin aikataulu. Lukuvuoden viimeisessä kokouksessa käydään läpi arvioinnin tulokset ja suunnitellaan tulosten pohjalta seuraavan lukuvuoden kehittämiskohteet.

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän ohella Rääkkylän koulussa toimii pedagogisen tuen ryhmä, jonka ensisijaisena tehtävänä on huolehtia oppilaiden pedagogisista tukitoimista ja oppimisen tuesta. Pedagogisen tuen ryhmään kuuluvat rehtori-sivistystoimenjohtaja, vastuopettaja, erityisopettajat, koulukuraattori- ja terveydenhoitaja sekä koulupsykologi. Pedagogisen ryhmän kokoukseen kutsutaan tarvittaessa myös luokanopettaja tai –valvoja. Pedagoginen ryhmä kokoontuu kuukausittain lukuvuoden aikana.

2.3 Poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen

Koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä suunnitellaan menettelytavat ja työnjako koulun ja oppilashuoltohenkilöstön välillä poissaolojen ennaltaehkäisemiseksi ja toimenpiteiden toteuttamiseksi. Käytännössä rehtori tuo koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä suunnitelman päätettäväksi.

Suunnitelma:

Oppilaiden poissaolojen ennaltaehkäisyssä on koulun henkilökunnalla ratkaiseva rooli. Tavoitteena on luoda koululle myönteinen ilmapiiri, jotta kaikilla olisi hyvä olo tulla kouluun. Oppilashuoltohenkilöstö on omalta osaltaan mukana ilmapiirin luomisessa olemalla riittävästi läsnä, näkyvillä ja saatavilla koululla, pitämällä oppitunteja luokille, osallistumalla tapahtumiin, ryhmäytymisiin ja teemapäiviin. Oppilashuoltohenkilöstö voi osallistua tapahtumiin omaehtoisesti tai rehtorin tai opettajan kutsumana.

Päävastuu poissaolojen seurannasta on opettajilla. Rehtori tulee mukaan, kun poissaoloja on kertynyt opetussuunnitelmassa määriteltujen poissaolorajojen mukaisesti. Huoltajan ja oppilaan kanssa käydyn keskustelun perusteella päätetään, keneen oppilashuollon henkilöön otetaan yhteyttä ja kuka hoitaa asiaa esimerkiksi perhekeskukseen tai sairaalaan päin. Käytännössä kouluterveydenhoitajan ja koulupsykologin vastuulla on yhteydenpito terveydenhuoltoon (sairaala), koulukuraattorilla perhepalveluihin. Tarvittaessa mukaan otetaan sosiaalipalvelujen edustajat.

Poissaoloja seurataan päivittäin. Poissaolot kirjataan Wilma-järjestelmään. Huoltajat ovat velvollisia ilmoittamaan oppilaan poissaolosta koululle joko Wilma-kanavan kautta tai puhelimitse. Luokanopettajat ja –valvojat sekä rehtori seuraavat poissaoloja. Rehtori käy läpi poissaolotilastoja koulukohtaisen oppilashuollon tapaamisessa kuukausittain.

Mikäli poissaoloja tulee yli sata tuntia, kutsutaan huoltajan ja oppilaan suostumuksella yksilöllinen oppilashuoltoryhmä koolle poissaolojen syiden selvittämiseksi ja tulevien poissaolojen ennalta ehkäisemiseksi. Mikäli luvattomat poissaolot jatkuvat huoltajiin yhteydenotosta huolimatta, tehdään huoli-ilmoitus lastensuojeluun.

2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä muiden päihteiden käytön ehkäisemisessä ja käyttöön puuttamisessa noudatetaan koulun turvallisuus- ja hyvinvointiohjeistuksia sekä voimassa olevaa lainsäädäntöä. Mikäli oppilas jää kiinni tupakanpoltosta ja/tai nuuskan tai alkoholin käytöstä koulun alueella, pidetään kasvatustilaisuus ja tapahtuneesta ilmoitetaan huoltajille. Päihteiden käyttöön puututaan perusopetuslain mukaisin kasvatuksellisin ja kurinpidollisin keinoin. Päihteiden käytöstä

ilmoitetaan poliisille sekä sosiaalitoimeen (lastensuojeluilmoitus). Päihdekasvatusta järjestetään lukuvuosittain Rääkkylän päihdestrategian mukaisesti.

2.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Siun Sote huolehtii kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden tarkastuksesta. Tarkastuksen kokoonkutsujana toimii kouluterveydenhoitaja. Tarkastuksessa on mukana ympäristöterveydenhuollon ja kunnan teknisen toimen sekä koulun edustaja. Ennen tarkastusta tehdään oppilaille ja huoltajille kysely. Lisäksi käydään läpi koulutyöhön liittyvät suunnitelmat ja tarkastetaan opetustilat sekä piha-alue. Tarkastus käydään läpi THL:n lomakkeen avulla. Tarkastuksen tulokset kirjataan. Mikäli esiin tulee huomautettavaa, epäkohdat korjataan annetussa ajassa.

Työterveyshuollon tarkastuksen tekee työterveyshoitaja. Tarkastuksen pohjana käytetään Turva-Arvin sähköistä alustaa työn vaarojen arvioinnista. Työterveyshuollon tarkastuksessa kuullaan henkilökuntaa. Raportin perusteella korjataan mahdolliset esiin tulleet epäkohdat.

3 Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen oppilashuolto)

Yksilöllinen oppilashuolto muodostuu kokonaisuudesta, jossa lapsen ja nuoren kehitystä, hyvinvointia ja oppimista seurataan ja edistetään kodin, koulun, kouluterveydenhuollon, yksilöllisen oppilashuoltoryhmän, yhteistyötahojen ja asiantuntijoiden välisenä yhteistyönä. Yksilölliseen oppilashuoltoon sisältyvät oppilaan saamat terveydenhuollon, kolmiportaisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä muut opetukseen liittyvät palvelut. Kokonaisuuteen on kuvattu yksilöllisen oppilashuollon palveluiden toteuttaminen, asioiden kirjaamismenettely ja vastuuhenkilöt eri toiminnoille.

3.1 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Oppilaan voi ohjata opiskeluhuoltopalveluihin huoltaja, opettaja, rehtori tai oppilas itse sekä oppilashuollon palveluissa toimiva henkilö.

3.2 Yksittäisen oppilaan tueksi koottava yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä

Yksittäistä oppilasta koskevassa asian käsittelyssä asiantuntijaryhmän kokoajana toimii joko luokanopettaja, luokanvalvoja tai erityisluokanopettaja. Ryhmän kokoaja hankkii kirjallisen, yksilöidyn suostumuksen ryhmän kokoamiseksi ja sen osallistujien määrittelemiseksi oppilaalta ja hänen huoltajaltaan. Saatuaan tarvittavat suostumukset ryhmän kokoonkutsuja sopii tapaamisajankohdan. Kokoonkutsuja toimii neuvottelun puheenjohtajana ja kirjaa käsitellyn asian ja sovitut toimenpiteet oppilashuoltokertomukseen.

3.3 Oppilashuoltokertomuksen laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen

Oppilashuoltokertomuksen laatii se opettaja, joka toimii yksilöllisen oppilashuoltotyöryhmän kokoonkutsujana. Oppilashuoltokertomukset säilytetään oppilaan kansiossa koulun kassakaapissa. Oppilashuoltoasiakirjojen käsittelystä pidetään kirjaa. Opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilönä toimii erityisluokanopettaja.

3.4 Oppilashuollon tuki kurinpitörangaistuksen tai opetukseen epäämisen yhteydessä

Yksilöllinen oppilashuoltoryhmä suunnittelee ja toteuttaa oppilashuollon tukitoimet oppilaan kurin-
pitorangaistuksen ja opetukseen epäämisen yhteydessä. Käytännössä rehtori järjestää oppilashuol-
lon palvelujen saannin.

3.5 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa tarkastuksissa

Kouluterveydenhuollon laajoissa tarkastuksissa (1., 5. ja 8. lk) kouluterveydenhoitaja antaa luokan-
opettajan tai luokanvalvojan täytettäväksi oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia koskevan kyselylo-
makkeen. Kouluterveydenhoitaja huolehtii huoltajilta luvan lomakkeen antamiseen opettajille.

3.6 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen kou- lussa

Oppilaan sairauden vaatima hoito, erityisruokavalio ja lääkitys järjestetään koululla yhteistyössä
kouluterveydenhoitajan johdolla. Kouluterveydenhoitaja toimittaa koulun keittiölle tiedon oppilaan
erityisruokavaliosta.

Mikäli oppilaalla on jokin pitkäaikaissairaus, joka vaatii koulupäivän aikana otettavaa lääkitystä, kou-
luterveydenhoitaja sopii asiasta huoltajien sekä luokanopettajan tai -valvojan kanssa. Koulun hen-
kilökunnan tulee saada ohjausta lääkityksen antamiseen liittyen. Mikäli koululla joudutaan anta-
maan oppilaalle lääkitystä, lääkettä annosteleva opettaja tai koulunkäynninohjaaja suorittavat lää-
keluvan. Rääkkylän koululla on kaksi koulunkäynninohjaajaa, joilla on lääkelupa.

4 Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentele- vien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Rääkkylän koulu tekee yhteistyötä eri tahojen kanssa:

- henkilökohtaiset palaverit oppilaan asioissa, esim. vanhempainvartit
- henkilökunnan kokoukset
- yhteydenotot Siun Soten eteläiseen palvelualueeseen
- rehtori osallistuu eteläisen palvelualueen ja Pohjois-Karjalan alueen kokouksiin
- koulu osallistuu perhekeskusttyöhön sekä oman kunnan että Keski-Karjalan ja Pohjois-Karjalan alu-
eella
- yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa Rääkkylässä mm. 4H, MLL ja SPR, seurakunnat

Opiskeluhuollon toimintatavoista, palveluista ja suunnitelmista tiedotetaan oppilaille, huoltajille,
henkilöstölle ja yhteistyötahoille Wilman, koulun verkkosivujen, vanhempainiltojen sekä yhteistyö-
palaverien kautta.

4.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus ope- tuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon to- teuttamiseen

Oppilaiden, huoltajien, henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus suunnitelmien laadin-
nassa ja opiskeluhoollon toteuttamisessa tapahtuu sähköisen Wilma- kanavan tai Webropol-kyselyn
kautta. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa ovat mukana koulun henkilökunnan lisäksi
koulun opiskeluhoollon toimijat kouluterveydenhoitaja, -kuraattori sekä -psykologi.

4.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Koulun henkilökunnan perehdytyksestä huolehtii pääasiassa rehtori. Hän pyytää tarvittaessa asiantuntijoita mukaan. Perehdytys tapahtuu uuden henkilön työhön perehdytyksen yhteydessä, ja lisäksi vuosittain käydään suunnittelukokouksessa läpi yhteisöllistä opiskeluhuoltoa koskevat suunnitelmat.

4.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö oppilaskohtaisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Oppilaskohtaiseen tukeen liittyvät asiat hoitaa pedagogisen tuen ryhmä, jonka kokoonpano on sama kuin koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän. Ennen oppilaskohtaiseen tukeen siirtymistä luokanopettaja tai –valvoja tai erityisluokanopettaja tekee arvion oppilaan tuen tarpeesta ja siihen mennessä toteutetuista tukitoimista ja niiden riittävydestä. Pedagogisen tuen tarpeen yhteydessä arvioidaan myös opiskeluhuollollisen tuen tarve.

Joustavan perusopetuksen osalta yksilöllinen oppilashuoltoryhmä käsittelee huoltajan hakemuksen oppilaan siirtämisestä joustavaan perusopetukseen. Yksilöllisessä oppilashuoltoryhmässä käsitellään joustavaan perusopetuksen siirtämisen suositus ja suunnitellaan, miten joustava perusopetus toteutetaan ja mitä opiskeluhuollollisia tukitoimia tarvitaan sen rinnalle. Luokanvalvoja, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja huolehtivat käytännön yhteistyöstä koulun ja oppilaan työpaikan, koulutuskoulu- tai muun tahon sekä huoltajien kanssa.

Sairaalaopetuksen yhteydessä yksilöllinen oppilashuoltoryhmä huolehtii sairaalaopetuksen siirtymisvaiheen yhteistyöstä sairaalakoulun kanssa. Kun oppilas on sairaalakoulussa, luokanopettaja tai –valvoja huolehtii käytännön järjestelyistä yhteistyössä sairaalakoulun kanssa. Kun oppilas on palaamassa sairaalaopetuksesta omaan kouluun, yksilöllinen oppilashuoltoryhmä tai osa sen jäsenistä osallistuu palautuspalaveriin. Sairaalakoulun konsultoiva opettaja on mukana oppilaspalaverissa sekä osallistuu kouluun palaamisen suunnitteluun ja käytännön toteuttamiseen.

4.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Rääkkylän koulu tekee yhteistyötä kunnan hyvinvointitoimen alaisten toimijoiden, Siun Soten, Kiiten, Tohmajärven ja Joensuun kaupunkien, Pohjois-Karjalan pelastustoimen ja poliisin sekä seurakuntien kanssa.

Kunnan vapaa-aikatoimi osallistuu koulun järjestämiin tapahtumiin, hoitaa uimaopetuksen sekä on koulun kerhotoiminnan järjestämisessä mukana. Yhteyshenkilö on vapaa-aikasihteeri. Kunnan nuoris- ja vapaa-ajanohjaaja tekee koulunuorisotyötä viikoittain Rääkkylän koululla.

Oppilashuoltopalvelut järjestää Siun Sote. Tärkein yhteyshenkilö on kouluterveydenhoitaja, joka toteuttaa terveystarkastukset, erilaiset läheteet ja muun hoitoon ohjauksen sekä terveyden edistämisen neuvonnan.

Erikoissairaanhoidosta on vastuussa Siun Sote, jonne läheteet tekee kouluterveydenhoitaja tai koululääkäri. Siun Soten edustajien kanssa pidetään yksilöllisiä oppilaspalavereja tarvittaessa.

Siun Sote toteuttaa kehitysvammapalvelut. Honkalammen koulussa olevien oppilaiden asioissa tai konsultaatiotarpeissa yhteyshenkilöt ovat erityisluokanopettajat. Honkalammen koulun isäntäkuntana toimii Liperin kunta.

Sairaalakouluopetuksen toteuttamisesta huolehtii Joensuun kaupunki. Sairaalakouluopetusta saavat ne oppilaat, jotka ovat osastolla tai avohoidossa tutkimuksissa tai hoidettavana pidemmän aikaa. Yhteyshenkilönä sairaalakouluun toimii rehtori, luokanopettaja tai –valvoja tai erityisopettaja. Sairaalakoululla yhteyshenkilönä on konsultoiva opettaja. Joensuun kaupunki toteuttaa myös konsultaatiivista sairaalakouluopetusta.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen kanssa tehdään turvallisuusasioissa yhteistyötä. Pelastuslaitoksella on koululle nimetty kummi, joka huolehtii yhteistyön toimivuudesta.

Koulu tekee yhteistyötä Itä-Suomen poliisilaitoksen kanssa turvallisuusasioissa. Ennaltaehkäisevää toimintaa on muun muassa liikenne- ja laillisuuskasvatus. Poliisilaitos toteuttaa yhteistyötä lähinnä ennaltaehkäisevän koulupoliisityön kautta.

5 Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

5.1 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja koulupäivään. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on OPS:n liitteessä 2.

5.2 Kriisisuunnitelma

Kriisisuunnitelma on opetussuunnitelman liite 4.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

1 Yleistä

Rääkkylän koulu on pieni yhtenäinen peruskoulu. Pienessä yhteisössä kaikilla yhteisön jäsenillä on velvollisuus huolehtia siitä, että kaikilla on turvallista työskennellä. Tämän suunnitelman tarkoituksena on linjata koulun käytänteet turvallisuuden ja viihtyisyyden lisäämiseksi, koulukiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennalta ehkäisemiseksi.

Koulukiusaaminen voi esiintyä fyysisenä tai psyykkisenä väkivaltana koulupäivän aikana ja/ tai koulukäytävissä. Koulukiusaaminen voi tapahtua myös sähköisten kanavien kautta kouluaikana tai kouluajan ulkopuolella. Yleensä koulukiusaaminen tapahtuu siten, ettei aikuiset tiedä asiasta.

Koulukiusaaminen voi olla:

- pilkkaaminen, haukkuminen, lällätys, häpäiseminen, ilkkuva matkiminen
- pelottelu, uhkailu, kiristäminen, syrjiminen, eristäminen, pakottaminen, tahallinen väärineuvominen, perättömien juttujen keksiminen
- tavaroiden piilottelu, luvatta ottaminen tai rikkominen
- kuristaminen, töniminen, lyöminen, pureminen, potkiminen, nipistely
- toisen yllyttäminen yhtä vastaan, toisen puolustamisen estäminen, yksin jättäminen
- sähköisten kanavien kautta kiusaaminen

Väkivalta voi olla fyysistä (esim. töniminen, lyöminen jne) tai psyykkistä (esim. nimittely, ryhmän ulkopuolelle jättäminen, uhkailu jne).

Häirintä voi olla yleistä työskentelyn häirintää tai seksuaalista häirintää joko suorina kontakteina tai sähköisten kanavien kautta.

Tavoitteena on luoda sellainen viihtyisä ilmapiiri kouluun, jotta kiusaaminen, väkivalta tai häirintä ole mahdollista. Luottamukselliset suhteet myös koteihin päin ovat tärkeässä asemassa. Mikäli kiusaamis-, väkivalta- tai häirintätilanteita tulee, niihin puututaan välittömästi. Periaatteena on, että kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän osalta koulussa on nollatoleranssi. Minkäänlaista kiusaamista, väkivalta tai häirintää ei sallita.

Oppilaiden omaa vastuuta korostetaan. Kiusaamisesta kertominen on toisesta välittämistä. Sekä kiusaaja että kiusattu tarvitsevat apua ja tukea. Koko ryhmän kanssa voidaan tehdä tarvittaessa

yhteishenkeä parantavia harjoituksia ja yhdessä miettiä, mitkä toimenpiteet auttaisivat viihtyvyyden parantamisessa.

Kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätapauksissa asian käsittelyn yhtenä tahona voi olla moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä tai muu asiantuntija-apu.

2 Ennaltaehkäiseminen

Kouluyhteisössä tuodaan vahvasti esille, että kiusaaminen, väkivalta ja häirintä ei ole sallittua ja mitä jokainen voi tehdä epäasiallisen käyttäytymisen lopettamiseksi.

Luokkahenkeä vahvistetaan ryhmäytymisillä, erilaisilla teemapäivillä ja toisen huomioimisella joka-päiväisessä toiminnassa.

Kodin ja koulun yhteistyössä (vanhempainillat, keskustelut, juhlat, tiedotteet) ennaltaehkäistään ongelmatilanteita ja luodaan avoin toimintakulttuuri kodin ja koulun välille. Huoltajien toivotaan kiusaamista, väkivaltaa tai häirintään havaitessaan ilmoittavan koululle joko luokanopettajalle, -valvojalle tai rehtorille.

Koulun järjestyssäännöt ovat yhteisesti sovittu. Ne käydään läpi syksyllä koulun alkaessa. Tarvittaessa niihin palataan ongelmien esiintyessä.

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ennalta ehkäisemisen pohjana on koulun positiivinen, avoin ja salliva ilmapiiri. Eri oppiaineiden, etenkin terveystiedon tunneilla, käydään läpi, miten luonnollista eri sukupuolten väliset erot ovat. Oppilaille kerrotaan, mitä sukupuolinen tai seksuaalinen häirintä tarkoittaa ja miten siihen tulee reagoida. Mediakasvatuksen osana oppilaita opastetaan internetissä tapahtuvan seksuaalisen häirinnän huomaamiseen ja siihen miten välttää häirinnältä. Oppilaita kannustetaan kertomaan, jos huomaa häirintää, joka kohdistuu joko itseensä tai toiseen oppilaaseen.

3 Menettely väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätapauksissa

Koulukiusaamistapauksissa luokkien 0-6 osalta asia käsittelee Kiva-tiimi:

- keskusteluissa kuullaan kiusattua ja kiusaajaa/ kiusaajia
- sovitaan, että kiusaaminen loppuu
- ensimmäisellä kerralla ei oteta kotiin yhteyttä
- jatketaan tehostettua tarkkailua ja seurantaa
- mikäli kiusaaminen jatkuu, otetaan yhteyttä kotiin soittamalla
- selvittely ja toimenpiteet kirjataan

Koulukiusaamisen käsittely luokkien 7-9 osalta:

- luokanvalvoja ja/ tai rehtori kuulevat kiusattua ja kiusaajaa
- sovitaan, että kiusaaminen loppuu
- kotiin otetaan yhteyttä soittamalla ja asia kirjataan
- jatketaan tehostettua tarkkailua ja seurantaa
- mikäli kiusaaminen jatkuu, otetaan yhteyttä kotiin uudelleen ja kutsutaan huoltajat koululle

- seurantaan jatketaan lukuvuoden loppuun saakka, tarvittaessa pidempään

Molemmissa kiusaamistapauksissa tarjotaan mahdollisuutta keskustella asiasta oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

Mikäli oppilas on kokenut sukupuolista tai seksuaalista häirintää, asiassa kuullaan oppilasta ja huoltajille ilmoitetaan. Oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai –psykologille, jonka/joiden kanssa asia käydään syvällisesti läpi. Mikäli tapauksen luonne vaatii, koulu tekee lastensuojeluilmoituksen ja on yhteydessä poliisiin.

4 Toimintaohje sukupuolisiin /seksuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin

Jos sinua ja/tai toista koulun oppilasta kiusataan, häiritään seksuaalisesti tai joudut seksuaalisen väkivallan kohteeksi, toimi näin:

1. Ilmoita asiasta omalle luokanopettajalle, luokanvalvojalle, rehtorille tai jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalle aikuiselle tai huoltajalle.
2. Opettaja ja /tai rehtori selvittävät, mitä on tapahtunut.
3. Rehtori ja/ tai opettaja puhuttelevat kiusaajaa, häiritsijää tai väkivallan tekijää. Mikäli tapaus sattunut internetissä, asia annetaan poliisin tutkittavaksi.
4. Tapauksesta riippuen asiasta ilmoitetaan muille viranomaisille.

Kiusattu, seksuaalisesti häiritty tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutunut ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai –psykologille asian purkua varten.

5 Toimintaohje internetissä tapahtuvaan kiusaamis- ja häirintätilanteisiin

Jos sinua ja/tai toista koulun oppilasta kiusataan tai häiritään internetissä, toimi näin:

1. Ilmoita asiasta vanhemmillesi, omalle luokanopettajalle, luokanvalvojalle, rehtorille tai jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalle aikuiselle tai huoltajalle.
2. Vapaa-ajalla tapahtunutta kiusaamis- tai häirintätilannetta hoitaa huoltajat, kouluaikana tapahtunutta opettaja ja /tai rehtori. Ensimmäinen on selvítettävä, mitä on tapahtunut.
3. Koululla tapahtuneesta rehtori ja/ tai opettaja puhuttelevat kiusaajaa, häiritsijää tai väkivallan tekijää. Mikäli tapaus ei selviä, asia annetaan nettipoliisin tutkittavaksi.
4. Tapauksesta riippuen asiasta ilmoitetaan muille viranomaisille.

Tarvittaessa kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi joutunut ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai –psykologille asian käsittelyä varten.

Suunnitelma kasvatustakeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista

1 Lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuu, työnjako, kuulemis- ja kirjaamismenettelyt

Rääkkylän koulun menettelytavat, selvittämisvastuu, työnjako ja kirjaamismenettely rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa

häiriötilanne	selvittämisvastuu ja kuuleminen	työnjako	kirjaaminen	muuta
järjestyssäännön rikkomien/riike	luokanopettaja/ aineenopettaja/luokanvalvoja kuulee oppilasta	Opettaja selvittää asian mielellään yhdessä toisen opettajan, vastuupettajan tai rehtorin kanssa. Vakavissa rikkeissä rehtori opettajan mukana.	lievät rikkeet jätetään kirjaamatta vakavat rikkeet kirjaetaan Wilmaan ja lähetetään tiedoksi huoltajalle	huoltaja kutsutaan tarvittaessa mukaan
vilppi	luokanopettaja/ aineenopettaja/luokanvalvoja kuulee oppilasta	Opettaja selvittää asian mielellään yhdessä toisen opettajan, vastuupettajan tai rehtorin kanssa. Vakavissa rikkeissä rehtori	lievät rikkeet jätetään kirjaamatta vakavat rikkeet kirjaetaan Wilmaan ja lähetetään tiedoksi huoltajalle	huoltaja kutsutaan tarvittaessa mukaan

		opettajan mukana.		
häiriötilanne	luokanopettaja/ ai- neenopettaja/luokanvalvoja kuulee oppilasta	Opettaja selvittää asian mielellään yhdessä toisen opettajan, vastuopettajan tai rehtorin kanssa. Jos vakava häiriö, kutsutaan poliisi paikalle.	lievät rikkeet jätetään kirjaamatta vakavat rikkeet kirjataan Wilmaan ja lähetetään tiedoksi huoltajalle. Vakavissa tapauksissa tieto poliisille ja/ sos. viranomaisilla	huoltaja ja/ tai poliisi kutsutaan tarvittaessa mukaan

2 Kasvatuskeskustelu

POL 35 a § ([30.12.2013/1267](#))

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella.

Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se 2 momentissa esitetty huomioon ottaen katsotaan tarpeelliseksi.

Kasvatuskeskustelua käytetään, kun oppilas on rikkonut koulun järjestyssääntöjä tai toiminut epäasiallisesti. Kasvatuskeskustelua käytetään lievissä tapauksissa toisena toimenpiteenä. Tätä ennen oppilasta on puhuteltu. Mikäli puhuttelun jälkeen oppilas ei ole muuttanut toimintaansa, käydään kasvatuskeskustelu.

Kasvatuskeskustelun pitää luokanopettaja tai luokanvalvoja, vastuopettaja tai rehtori. Keskustelussa voi olla mukana myös muita opettajia, joita asia koskee. Huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelu käydään koululla. Kutsun huolehtii kasvatuskeskustelun tekävä opettaja.

Kasvatuskeskustelu kirjataan ylös ja se annetaan tiedoksi huoltajalle. Kasvatuskeskustelu kirjataan Wilmaan.

3 Jälki-istunto

POL 36 § [\(13.6.2003/477\)](#)

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia. (11.3.2022/163)

Oppilaalle määrätään jälki-istuntoa, jos kasvatustilanteen jälkeen oppilas rikkoo edelleen koulun sääntöjä tai oppilaan epäasiallinen toiminta jatkuu kasvatustilanteesta huolimatta. Jälki-istunnon määrää opettaja tai rehtori asian selvittelyn perusteella kuultuaan oppilasta.

Jälki-istunto suoritetaan koulupäivän päätyttyä mahdollisimman pian rangaistuksen antamisen jälkeen. Sen valvoo jälki-istunnon määrännyt opettaja. Jälki-istuntoa voi määrätä enintään kahdeksi tunniksi kerrallaan. Jälki-istunnon aikana on suositeltavaa keskustella oppilaan kanssa jälki-istuntoon johtaneista syistä ja kuinka oppilaan tulee jatkossa toimia, jottei rangaistuksia tulisi.

Jälki-istunnon aikana voidaan teetättää kirjallisia tai suullisia tehtäviä. Tehtävien tulee olla oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin. Oppilas voidaan velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon aikana.

Jälki-istunto kirjataan Wilmaan ja siitä tiedotetaan huoltajaa. Huoltajalle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi ennen jälki-istunnon antamista.

4 Muut kurinpidolliset toimet

POL 36 § [\(13.6.2003/477\)](#)

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia. (11.3.2022/163)

Kirjallinen varoitus

Jos oppilaan tekemä rike on vakava ja/ tai hän jatkaa epäasiallista käyttäytymistä, rehtori voi antaa kirjallisen varoituksen. Ennen varoituksen antamista rehtori kuulee oppilasta ja hänen huoltajaansa. Kirjallinen varoitus tehdään viranhaltijapäätöksenä. Se annetaan tiedoksi joko sähköisenä tai postitse paperisena.

Määräaikainen erottaminen/ opetuksen epääminen

Mikäli kirjallinen varoitus ei tehoa oppilaan epäasialliseen toimintaan, Rääkkylän hyvinvointilautakunta voi erottaa oppilaan määräaikaisesti enintään kolmeksi kuukaudeksi. Ennen määräaikaista erottamista oppilasta ja hänen huoltajaansa kuullaan. Päätös annetaan tiedoksi oppilaalle ja hänen huoltajalleen joko sähköisenä tai postitse paperisena.

Määräaikaisen erottamisen ajaksi oppilaalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma (Liite). Suunnitelman laatii oppilaan luokanopettaja tai luokanvalvoja ja/tai erityisopettaja tai opinto-ohjaaja yhdessä huoltajan ja oppilaan kanssa pidettävässä neuvottelussa. Suunnitelmaan kirjataan oppilaan

opiskeltavat asiat, kuka huolehtii tehtävien antamisen ja tarkistamisen, miten tehtävät suoritetaan ja miten ohjaaminen ja palaute hoidetaan. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten opetukseen turvallinen palaaminen järjestetään. Henkilökohtaisen suunnitelmaan kirjataan oppilaan ja hänen huoltajansa osuus suunnitelman laatimisessa. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan mitä tukea ja millä tavalla tukea oppilaalle järjestetään opetuksen epäämisen aikana ja hänen palatessaan opetukseen. Oppilaan henkilökohtainen suunnitelma säilytetään koulun kassakaapissa oppilaan kansiossa.

Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti koulupsykologin tai koulukuraattorin kanssa opetuksen epäämisen aikana. Tapaamisen sopimisesta huolehtii joko koulupsykologi tai koulukuraattori.

5 Oppilaan valvonta

1. Luokasta tai koulun tilaisuudesta poistaminen

Luokasta poistettua oppilasta valvoo rehtori tai hänen määräämänsä opettaja tai koulunkäynninohjaaja.

2. Jälki-istunto

Jälki-istunnon valvoo jälki-istunnon määrännyt opettaja tai rehtori tai rehtorin valvojaksi määräämä opettaja.

3. Opetukseen osallistumisen epääminen loppupäivän ja seuraavan koulupäivän ajaksi.

Mikäli oppilaalta on evätty opetukseen osallistuminen koulun loppupäivän ajaksi, rehtori määrää koululla oppilaalle valvojan. Huoltajan kanssa voidaan sopia, että huoltaja hakee oppilaan kotiin ja valvoo häntä.

Mikäli oppilaalta on evätty opetukseen osallistuminen myös seuraavan koulupäivän ajaksi, rehtori sopii huoltajan kanssa valvonnasta tai määrää erikseen oppilaalle valvojan joko koulun henkilökunnasta, vapaa-aikatoimesta tai sosiaalitoimesta.

6 Yhteistyö sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa

Rääkkylän koulu tekee yhteistyötä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen (Siun sote) sosiaali- ja perhepalveluiden kanssa. Yhteistyötä tehdään oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi sekä tarvittaessa yksittäisten oppilaiden asioiden käsittelyssä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Hyvinvointialueen asiantuntijoita kutsutaan koulun yhteistyöpalaveriin tarpeen mukaan.

7 Hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamisen varmistaminen kurinpidollisia keinoja käytettäessä

Hallintolain 6 §:n oikeusperiaatteet

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Huomioidaan ja noudatetaan yleisiä oikeusturvaperiaatteita kurinpidollisia keinoja käytettäessä. Oppilaita kohdellaan yhdenvertaisesti, puolueettomasti ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

8 Henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä

Henkilökunnalle käydään kurinpidolliset toimivaltuudet perehdytyspaketin läpi käymisen yhteydessä. Kurinpidollisia toimivaltuuksia käydään läpi henkilökunnan kokousten yhteydessä syksyisin koulun alettua. Henkilökuntaa kannustetaan osallistumaan esim. Avin järjestämiin koulutuksiin.

9 Suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedottaminen

Suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedotetaan kunnan nettisivustolla ja Wilma-kanavalla. Hyvinvointilautakunta vahvistaa suunnitelman.

10 Suunnitelman seuraamisen, toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointi

Suunnitelma on opetussuunnitelman liite. Sen toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan opetussuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Mikäli huomataan, että suunnitelma kaipaa päivittämistä, päivitetään tarvittaessa. Muokatun suunnitelman hyväksyy hyvinvointilautakunta.

Liite: Määrääjäksi erotetun oppilaan henkilökohtainen suunnitelma

Oppilaan nimi: _____

Oppilaan luokka: _____

Suunnitelman päivämäärä: _____

Suunnitelman laatija(t): _____

Suunnitelma laadittu ajalle: _____

Oppiaineiden suorittaminen ja valvonta

Suoritettavat oppiaineet:

Suorittamisen valvonta: _____

Kuka antaa tehtävät: _____

Miten tehtävät annetaan: _____

Kuka tarkastaa annetut tehtävät:

Kuka on yhteydessä kotiin: _____

Oppilashuollon toimenpiteet: _____

Kouluun palaamisesta huolehtii:

Päiväys: _____

Oppilaan allekirjoitus: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Opettajan allekirjoitus: _____

Suunnitelma säilytetään koulun kassakaapissa oppilaan kansiossa.

Rääkkylän koulu

OPS:N LIITE 4

Toiminta äkillisissä kriisitilanteissa, koulun kriisisuunnitelma

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

1 Kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen

Kriisitilanteiden ehkäisyssä kiinnitetään huomiota oppilaiden ja henkilökunnan hyvinvointiin. Tärkeää on asioiden ennakoiminen ja etukäteissuunnittelu. Koulun työilmapiirin tulee olla suvaitseva, myönteinen ja välittävä. Oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan osallisuudesta huolehditaan kriisitilanteiden ehkäisemiseksi. Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtävä on paneutua kriisitilanteiden ennaltaehkäisemiseen ja niihin varautumiseen.

Koululle laaditaan järjestyssäännöt ja yhteiset toimintaohjeet. Järjestyssäännöistä tiedotetaan oppilaita, huoltajia ja henkilökuntaa.

Koulun turvallisuudesta pidetään huolta säännöllisillä turvallisuustarkastuksilla. Läheltä piti-tilanteet kirjataan, jotta niistä voitaisiin ottaa oppia. Nopeat tilojen ja laitteiden korjaukset ovat tarpeen tapaturmien ehkäisemiseksi.

Koulun turvallisuuskansio päivitetään vuosittain. Turvallisuuskansiossa olevat ohjeet ja vastuunjako käydään läpi koulun alkaessa henkilökunnan ja oppilaiden kanssa. Henkilökunnalle on annettu ohjeet uhkatilanteissa toimimiseen. Oppilaiden kanssa pidetään työturvallisuustunnit ensimmäisellä tunnilla niissä, oppiaineissa, joissa on työturvallisuuteen liittyvää ohjeistusta.

Varhaisen välittämisen malli sekä hyvän työkäyttäytymisen ohjeet antavat henkilökunnalle myös pohjaa kriisitilanteiden ennalta ehkäisyyn.

2 Toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa

2.1 Koulukiusaaminen

Koulukiusaaminen voi aiheuttaa äkillisen kriisin. Tämän vuoksi sen ennalta ehkäiseminen mm. myönteisen kouluilmapiirin vaaliminen, on tärkeää. Koulukiusaamista on esim. jatkuvasti toistuva toisen nimittely, naljailu, uhkailu, fyysinen väkivalta, puhelin- ja sähköpostihäirintä tai muu vastaava toiminta, jossa uhri kokee itsensä turvattomaksi. Kiusaaminen voi ilmetä esim. kielteisinä eleinä, äänensävyinä, olankohautuksina, tervehtimisestä kieltäytymisenä, juoruiluna, naurunalaiseksi tekemisenä, ryhmän ulkopuolelle jättämisenä, ulkonäön arvostelemisena, tönimisenä ja potkimisena.

Myös rasistinen käyttäytyminen voidaan tulkita koulukiusaamiseksi.

Koulukiusaamisella on monia haitallisia vaikutuksia lapsen ja nuoren elämään. Koulunkäynti vaikeutuu. Pelon tunne vie energiaa. Kiusatun kyky luottaa toisiin heikkenee ja itsetunto alenee. Kiusatulla saattaa ilmetä erilaisia psykosomaattisia oireita.

Koulun suvaitsevainen ilmapiiri ja aikuisten myönteinen esimerkki toiminnassaan ennaltaehkäisee kiusaamista. Kiva-koulu ohjelman avulla pyritään vaalimaan myönteistä ilmapiiriä sekä puuttumaan kiusaamistapauksiin. Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä on vastuussa kiusaamistilanteiden ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä suunniteltaessa.

Kiusaamista ei saa sallia ja siihen on puututtava heti. Tämän vuoksi kiusaaminen tulee saattaa aikuisten tietoon, jotta siihen päästään puuttumaan. Koulun tulee olla kiusaamistapauksissa yhteydessä sekä kiusatun että kiusaajan kotiin.

Toiminta kiusaamistapauksessa:

- rehtori tai opettaja selvittää työparin (opinto-ohjaaja/luokanvalvoja/luokanopettaja) kanssa tapausta kuulemalla eri osapuolia, mikäli kiusaaja on opettaja tai muu aikuinen, rehtorin työparina toimii koulukuraattori tai

- Kiva-koulu-tiimi selvittää kiusaamistapausta ja toimii Kiva-koulu-ohjeen mukaisesti

- tapahtuma kirjataan

- yhteydenotto kiusatun ja kiusaajan kotiin

- jatkoseuranta: Sovitaan kiusaajan ja kiusatun kesken tapaaminen, jossa keskustellaan, onko kiusaaminen jatkunut tai kirjallisella seurantalapulla

2.2 Tapaturmat, onnettomuudet ja sairauskohtaukset

Tapaturma-, onnettomuus- ja sairauskohtaustilanteissa (koulussa tai koulumatkalla):

- annetaan hätäensiapu paikan päällä
- hälytetään tarvittaessa sairaankuljetus ja poliisi 112
- ilmoitetaan tarvittaessa kouluterveydenhoitajalle
- otetaan yhteys kotiin
- sovitaan, kuka koulun aikuisista keskustelee silminnäkijöiden kanssa
- vakavan onnettomuuden sattuessa kutsutaan koolle kriisiryhmä

Ensiapusuunnitelma:

1. Tee tilannearviointi

2. Anna hätäensiapu: avaa hengitystiet, elvytä tarvittaessa, tyrehdytä suuret verenvuodot

3. Suorita jatkotoimenpiteet, esim. haavojen sitominen

4. Järjestä kuljetus

5. Jos oppilaalle on sattunut jotain, ota aina yhteys oppilaan huoltajaan

2.3 Mielenterveysongelmat

Mielenterveysongelmista selviämisen kannalta varhainen tunnistaminen ja hoitoonohjaus ovat tärkeitä.

- ohjataan oppilas koulukuraattorin ja kouluterveydenhoitajan tai koulupsykologin luo
- otetaan yhteyttä tarvittaessa akuuttiryhmään
- huomioidaan yksilön intymiteettisuoja ja muistetaan vaitiolovelvollisuus
- tiedotetaan vain niille, keitä asia koskee

2.4 Fyysiset väkivaltatilanteet

Fyysisissä väkivaltatilanteissa on tärkeä tehdä tilannearviointi ja tarvittaessa soita paikalle poliisi.

Väkivaltaisen ihmisen kohtaamisessa seuraavista ohjeista saattaa olla apua:

- ole kohtelias ja ystävällinen
- syvenny asianomaisen sanomaan
- vältä arvovaltakiistaa
- pidä etäisyys
- pidä katsekontakti
- älä anna epätodellista kuvaa ja toivoa (realismi)
- säilytä oma rauhallisuus
- anna henkilön puhua
- oikaise virhetulkinnat ja perustele
- selvitä epäselvät asiat
- tee kysymyksiä
- pyri saamaan henkilö istumaan
- älä kosketa
- älä esitä henkilökohtaisia vaatimuksia
- jätä ovi auki
- ota mukaan työtoveri
- ota uhkaus todesta
- pyri saamaan oppilaat turvaan
- pyri saamaan apua muilta aikuisilta
- anna väkivaltaisesti käyttäytyvälle perääntymismahdollisuus

Tilanteen jälkiselvittely:

- tilanne selvitetään työparina rehtorin johdolla
- tilanne kirjataan
- osapuolten kuulemisen ja selvittelyn tavoitteena on estää väkivaltaisen tilanteen uusiminen, tarvittaessa kutsu huoltajat mukaan neuvotteluun
- jos opettaja on joutunut käyttämään voimakeinoja, tilanteesta tulee tehdä kirjallinen selvitys opetuksen järjestäjälle
- väkivaltatilanteesta ilmoitetaan huoltajalle
- jatkoseuranta
- tarvittaessa otetaan yhteyttä työsuojeluvaltuutettuun tai kunnan kriisiryhmään

2.5 Häiritsevän oppilaan poistaminen opetuksesta, koulun tilaisuudesta tai koulualueelta

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus määrätä häiritsevä oppilas poistumaan luokasta tai muusta tilasta, jossa opetusta järjestetään taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta. Mikäli oppilas ei noudata poistumismääräystä ja koettaa tehdä vastarintaa, rehtori tai opettaja voi oppilasta poistaessaan käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai häirinnän vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. (POL 36b§, 2003)

Kun oppilas on poistettu luokasta, on huomioitava, että hänelle on järjestettävä valvonta. Naapuriluokassa olevaa opettajaa pyydetään apuun. Jos opettaja apua ei ole saatavissa, kiinteistöhoitajan voi hälyttää avuksi.

Rehtorilla tai opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon opetuksen epäämisestä jäljellä olevan koulupäivän ajaksi.

Rehtori ja opettaja voivat em. tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Jatkotoimenpiteet:

- tieto huoltajalle
- kirjallinen selostus tapahtuneesta rehtorille
- tarvittaessa yhteydenotto poliisiin

Koulu-uhkauksiin liittyvä ohjeistus on erillisenä ohjeena.

2.6 Päihteiden ja huumaavien aineiden käyttö

Tupakointi ja nuuskaaminen

Tupakkalaki (23.5.2025/251) 53 § Kielto myydä alaikäiselle

Tupakkatuotteita, nikotiininesteitä ja savuttomia nikotiinituotteita ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle.

Tupakkalaki (13.4.2022/283) 74 § Yleiset tupakointikiellot

Tupakoida ei saa:

- 3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa;

Tupakkalaki (23.5.2025/251) 118 § Hallussapitokielto

Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai tupakan vastiketta.

Koulussa, koulualueella ja sen välittömässä läheisyydessä, kouluaikana tai koulunkäyntiin liittyvissä tilaisuuksissa ei saa tupakoida, eikä käyttää tai pitää hallussaan päihteitä tai huumeita.

Jos perusasteen oppilas tupakoi, hänet ohjataan kouluterveydenhoitajan luo. Mikäli oppilas tupakoi tai nuuskaa koulun alueella kouluaikana, hänelle pidetään ensimmäisellä kerralla kasvatustietokeskustelu. Mikäli tilanne jatkuu entisenlaisena, oppilaalle voidaan määrätä jälki-istuntoa. Oppilaan huoltajalle tiedotetaan tupakoinnista ja rangaistuksen antamisesta.

Päihteet

Jos oppilaan epäillään olevan päihtyneenä tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulupäivän aikana:

- opettaja arvioi tilanteen yhdessä toisen koulun aikuisen kanssa
- asiasta ilmoitetaan rehtorille ja kouluterveydenhoitajalle
- oppilas ohjataan tarvittaessa terveydenhuollon ammattilaisen arvioitavaksi
- huoltajiin ollaan viipymättä yhteydessä
- oppilaan turvallisuudesta huolehditaan, eikä oppilasta jätetä ilman aikuisen valvontaa
- tilanteen edellyttämät jatkotoimenpiteet sovitaan yhteistyössä huoltajien, opiskeluhuollon sekä tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa.

Päihdetestin tai puhallutuksen tekeminen perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön, terveydenhuollon käytäntöihin ja oppilaan oikeusturvan huomioimiseen.

Mikäli oppilaan päihteiden käytöstä herää huoli, asia otetaan puheeksi oppilaan ja huoltajien kanssa. Oppilas ohjataan tarvittaessa kouluterveydenhuollon, opiskeluhuollon tai muiden asianmukaisten palvelujen piiriin. Tilanteen niin edellyttäessä tehdään lastensuojeluilmoitus.

Koulu ilmoittaa poliisille koulussa havaitusta tai koulun tietoon tulleesta huumausaineiden hallussapidosta, välittämisestä, myymisestä tai muusta huumausainerikosepäilystä.

2.6 Omaisuusrikokset

Koulun, oppilaiden tai henkilökunnan omaisuuden vahingoittaminen, näpistäminen sekä ilkivallanteke on kiellettyä. Jos omaisuusrikos tulee esille, se tulee selvittää:

- kuulemalla asianosaisia, huoltajat tarvittaessa paikalla
- korvata aiheutetut vahingot
- sovitaan jatkosta ja seurannasta
- huoltajille ilmoitetaan
- tarvittaessa annetaan asian tutkiminen poliisin tehtäväksi

Pol 358: Oppilas on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon ikä, kehitystaso, teon laatu ja varallisuus huomioiden. Huoltajalle tulee ilmoittaa vahingosta.

Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, rehtori tai opettaja voi määrätä puhdistamaan tai uudelleen järjestämään koulun omaisuuden tai tilan.

2.7 Kuolemantapaus

Suruviesti voi kohdata kouluyhteisöä oppilaan tai aikuisen kuolemantapauksessa. Sureva tarvitsee aikaa, tilaa ja mahdollisuuden keskustella menetyksestään.

Muista:

- kunnioita omaisten toiveita
- muistohetki
- valokuva pöydälle
- suruliputus

- älä peittele surua
- kynttilä
- suojele surevia uteliailta

Suruviestin saavuttua kouluun

- rehtori kutsuu henkilökunnan koolle ja sovitaan tarvittavista toimenpiteistä
- tarkistetaan kuolemantapaukseen liittyvät tiedot ennen kuin asiasta tiedotetaan
- sovitaan kuka ottaa yhteyttä omaisiin ja kuullaan omaisten toive asian käsittelystä
- ollaan yhteydessä terveydenhuoltohenkilöstöön ja kriisiryhmään
- tiedotetaan oppilaille ja työyhteisölle
- suruliputus, hiljainen hetki, kynttilät
- sovitaan hautajaisiin osallistumisesta ja omaisten muistamisesta
- henkilökunnan ja oppilaiden voinnin jatkoseuranta

3 Johtajuus kriisitilanteissa

3.1 Johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako

Äkillisien kriisien, uhka- ja vaaratilanteiden aikana johtamisen kokonaisvastuu on rehtorilla, kunnes johtamisvastuun ottaa muu viranomainen, esim. pelastus- tai poliisiviranomainen. Kun johtovastuu on siirtynyt toiselle viranomaiselle, rehtori ja muun koulun henkilökunnan tehtävänä on toimia avustavissa tehtävissä.

- koulun sisäinen johto: rehtori-vastuuopettaja
- johtamisen yhteistyö (koulu-pelastustoimi-poliisi)
- riittävät sijais- ja varajäsenjärjestelmät
- johtamisen tuki
- työpari-ajattelu
- koulun muu henkilöstöyhteistyö
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- koulun iltakäyttö

3.2 Tiedotus

- hiljainen hälytys ryhmätekstiviestillä
- kuulutus

3.2.1 Sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen periaatteet

Erilaisissa kriisitilanteissa tiedottamisen tulee olla asiallista. Tiedottamisen tulisi lisätä turvallisuudentunnetta. Koulu suojelee oppilaita ja henkilöstöä kriisitilanteissa turhalta uutisoinnilta.

Tiedottamisen päävastuu on rehtorilla. Rehtori huolehtii tiedottamisesta luokanvalvojalle, luokanopettajalle, huoltajalle, koulukohtaiselle oppilashuoltoryhmälle ja tarvittaessa koulun ulkopuolisille tahoille sekä tiedotusvälineille.

Myös vastuuopettaja, luokanopettaja ja luokanvalvoja voivat huolehtia tiedottamisesta rehtorin kanssa näin sovittuaan.

Koulun sisäinen tiedottaminen:

Rehtori tiedottaa henkilökunnalle ja oppilaille koulun sisäisesti yhteisissä palavereissa, kuulutuksilla, ilmoitustaululapuilla ja sähköposti- sekä tekstiviesteillä. Häätapauksissa käytössä hiljainen tiedottaminen sekä ryhmätekstiviestit.

Asiallisen tiedottamisen tarkoituksena on huhujen välttäminen ja turvallisuuden lisääminen.

Yhteydenotto kotiin:

- Kerrotaan, mitä on tapahtunut ja miten asia on hoidettu
- Kysytään, miten huoltajat haluavat asiassa meneteltävän
- Sovitaan jatkotoimenpiteistä

Ulkopuolisille tahoille tiedottaminen:

- poliisiin otetaan yhteyttä, jos tilanne ei ole hallittavissa ilman poliisin apua tai tarvitaan poliisitutkinta
- poliisi vastaa tiedottamisesta, kun on mukana tilanteessa sekä tutkinnan aikana
- huoltajat tai rehtori päättävät tekevätkö he rikosilmoituksen
- tiedotusvälineille annetaan vain yleisluontoisia tietoja (yksilönsuoja ja salassapito-velvollisuus muistettava!)

Lastensuojelulain 25§:n mukainen ilmoitusvelvollisuus huomioitava opetustoimessa:

Lastensuojeluilmoitus lastensuojeluviranomaiselle, jos tehtävässä saa tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä.

Poliisille ilmoitettava, kun tehtävässä tietoon tulleiden seikkojen perusteella on syytä epäillä lapseen kohdistunutta rikoslain (39/1889) 20 luvussa rangaistavaksi säädettyä tekoa (seksuaalirikos).

3.3 Vastuualueet

- rehtori ja varahenkilönä vastuuopettaja vastaa johtamisesta
- turvallisuusvastaavat vastaavat pelastussuunnitelman päivittämisestä, harjoitusten suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä henkilökunnan turvallisuusasioihin perehdyttämisestä osana työhön perehdytystä
- luokkien 7–9 turvallisuusvastaava ja hänen varahenkilönsä nimetään vuosittain
- luokkien 0–6 turvallisuusvastaava ja hänen varahenkilönsä nimetään vuosittain
- jokainen opettaja huolehtii omalta osaltaan turvallisuudesta
 - rikkinäisten/puuttuvien toimintaohjeiden ja pohjapiirrosten korjaamisesta omassa opetustilassaan
 - huolehtii riskien poistamisesta

Koulun turvaorganisaatio

Turvallisuusjohtaja	rehtori
Apulaisturvallisuusjohtaja	vastuuopettaja

Rakennuksen aluekohtaiset vastuuhenkilöt nimetään vuosittain erilliseen liitteeseen. Luettelo sisältää vastuualueet, vastuuhenkilöt ja tarvittaessa varahenkilöt.

Koulun kriisivalmiusryhmä (koulukohtainen oppilashuoltoryhmä)

- kriisivalmiusryhmä organisoii toimintaa kriisitilanteissa
- huolehtii ensisijaisista tuen tarpeista, välitön henkinen tuki kriisin alkuvaiheessa
- arvioi koulun ulkopuolisen avun tarpeen ja hoitaa yhteydenpidon esim. poliisi, srk
- huolehtii kriisitilanteen jatkohoidosta ja välittää tarvittaessa koulun ulkopuolista kriisiapua niille, joita tapahtuma on koskettanut eniten
- vastaa vuosittain kriisitoimintamallin päivityksen ja riittävän perehdyttämiseen liittyvistä kysymyksistä
- huolehtii kriisitilanteissa toteutettuja toimien arvioinnista ja kriisisuunnitelmaan tarvittavien muutoksien tekemisestä
- koordinoi eri toimintamalleihin perehdyttämistä
- toimii kriisityön asiantuntijana kouluyhteisössä

3.4 Psykososiaalinen tuki ja jälkihoito

Äkillisissä kriiseissä psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisvastuu on kunnan sosiaali- ja terveystoimella. Äkillisissä tapauksissa Siunsoten aikuispsykiatrian osastolta saa apua trauman hoitoon. Kunnassa toimiva kriisiryhmä huolehtii kriisiavun antamisesta.

Kriisitilanteissa koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimii henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien tukena.

3.5 Kriisisuunnitelmaan perehdyttäminen ja suunnitelmasta tiedottaminen

Kriisisuunnitelma käydään läpi uuden työntekijän perehdyttämisen yhteydessä. Rehtori tiedottaa suunnitelmasta sisäisesti henkilökunnalle ja koulukohtaiselle oppilashuoltoryhmälle kouluvuoden alkaessa suunnittelupäivänä ja oppilaille ensimmäisenä koulupäivänä. Rehtori tiedottaa kriisisuunnitelmasta hyvinvointilautakunnalle elo-syyskuun kokouksen yhteydessä. Huoltajat saavat suunnitelmasta tietoa vanhempainilloissa, -varteissa sekä koulun syystiedotteen yhteydessä.

3.6 Toimintavalmiuksien harjoittelu

Koululla on pelastautumis- ja sisälle suojautumisharjoitus joka syksy mahdollisimman pian koulun alettua. Pelastuslaitos on mukana. Henkilökunnan kanssa kerrataan poistumistiet, alkusammutusvälineet sekä varapoistumisreitit ja kokoontumispaikat.

Koulun turvallisuussuunnitelma käydään läpi henkilökunnan kanssa syksyn suunnittelukokouksessa. Ensiaputaitoja ja alkusammutusta kerrataan ja harjoitellaan kerran kolmessa vuodessa käytävällä ensiapu- tai hätäensiapu sekä alkusammutuskurssilla.

Mikäli ohjeistus muuttuu tai tarvetta harjoitteluun ilmenee, rehtori huolehtii harjoittelun järjestämisestä lukuvuoden aikana.

3.7 Kriisisuunnitelman arviointi ja päivittäminen

Kriisi- ja turvallisuussuunnitelman toimivuutta arvioidaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Suunnitelmaan liittyvät vastuuhenkilöt, varahenkilöt, vastuualueet ja yhteystiedot tarkistetaan sekä päivitetään vuosittain erilliseen liitteeseen.

Rääkkylän koulu

OPS:N LIITE 5

Koulukohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

1 Selvitys Rääkkylän koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta

Rääkkylässä on yksi koulu, Rääkkylän koulu, jossa opetusta annetaan yhtenäisessä peruskoulussa vuosiluokille 0–9. Rääkkylän koulu on lähikoulu kaikille rääkkyläläisille perusopetusikäisille. Luokitelliset oppilasryhmät ovat sekaryhmiä. Rääkkylän koulussa oppilaat opiskelevat tasa-arvoisesti sukupuolesta, uskonnosta ja etnisestä taustasta riippumatta.

Rääkkylän koululla on käytössä KiVa-koulu-ohjelma kiusaamistapausten käsittelyyn. KiVa-ohjelman sisällöissä on tasa-arvoperusteista kasvatusmateriaalia.

Koulun opetussuunnitelmassa luvussa viisi on annettu oppilaitoksen turvallisuuteen liittyviä ohjeet ja toimintamalli mahdollisia väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätapauksia varten.

2 Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Rääkkylässä kaikki oppilaat pääsevät lähikouluunsa. Luokkien 7–9 ryhmien jakaminen tehdään pääsääntöisesti aakkosjärjestyksen perusteella. Koulukuljetusperiaatteet koskevat ja niitä sovelletaan kaikkiin koulukuljetusten piiriin kuuluviin oppilaisiin. Rääkkylän kunnan hyvinvointilautakunta voi tehdä harkinnanvaraisia koulukuljetuspäätöksiä. Päätöksessä huomioidaan kunnan koulukuljetusperiaatteet ja perusopetuslaki.

Valinnaisaineissa pyritään opetusryhmät järjestämään siten, että mahdollisimman moni oppilaan mieluisimmasta toiveista toteutuisi.

Mikäli oppilaalla on oppimisvaikeuksia, hänet ohjataan tutkimuksiin ja hänelle järjestetään tukea kolmiportaisen mallin mukaisesti. Koululla toimii pedagogisen tuen ryhmä, joka huolehtii kolmiportaisen tuen järjestelyistä. Ryhmän puheenjohtajana toimii rehtori-sivistystoimenjohtaja. Tukiope- tusta annetaan tarvittaessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan niille, joilla tarve on. Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus opiskella yleisopetuksen ryhmässä tuen tarpeesta riippumatta. Näissä tapauksissa käytetään yksilökohtaista harkintaa.

Maahanmuuttajataustaisille oppilaille annetaan mahdollisuuksien mukaan oman äidinkielen ope- tusta, jotta oma kulttuuriperintö ja äidinkieli säilyisivät. Maahanmuuttajaoppilaille annetaan tarvit- taessa suomen kielen tukiope- tusta. Opetus tapahtuu yleisopetuksen ryhmässä. Myös muita vähem- mistöryhmiin kuuluvia oppilaita opetetaan koulun yleisopetuksen ryhmien mukana. Tarvittaessa,

erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttaja- ja muiden vähemmistöryhmään kuuluvat oppilaat ohjataan pienryhmään.

Uskonnollinen yhdenvertaisuus toteutuu siten, että uskonnon- tai elämänkatsomustiedon opetusta annetaan perusopetuslain määräämällä tavalla.

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ennalta ehkäisemisen pohjana on koulun positiivinen, avoin ja salliva ilmapiiri. Eri oppiaineiden, etenkin terveystiedon tunneilla, käydään läpi, miten luonnollista eri sukupuolten väliset erot ovat. Oppilaille kerrotaan, mitä sukupuolinen tai seksuaalinen häirintä tarkoittaa ja miten siihen tulee reagoida. Mediakasvatuksen osana oppilaita opastetaan internetissä tapahtuvan seksuaalisen häirinnän huomaamiseen ja siihen miten välttyään häirinnältä. Oppilaita kannustetaan kertomaan, jos huomaa häirintää, joka kohdistuu joko itseän tai toiseen oppilaaseen.

Mikäli oppilas on kokenut sukupuolista tai seksuaalista häirintää, asiassa kuullaan oppilasta ja huoltajille ilmoitetaan. Oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai -psykologille, jonka/joiden kanssa asia käydään syvällisesti läpi. Mikäli tapauksen luonne vaatii, koulu tekee lastensuojeluilmoituksen ja on yhteydessä poliisiin.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuutta lisätään yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulun myönteinen, salliva ja erilaisuuden hyväksyvä ilmapiiri on tärkeää. Avoimuus ja epäkohtiin ajoissa puuttuminen sekä keskusteleminen auttavat yhdenvertaisuuden tunteen luomisessa.

3 Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista

Rääkkylän koulun opetussuunnitelmassa on osio, jossa puhutaan oppilaiden yhdenvertaisesta kohtelusta. Varsinaista oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa ei ollut olemassa. Koulun opetussuunnitelmassa on ohjeistettu, miten toimia kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätilanteissa.

Rääkkylän kunnan työsuojelun toimintaohjelman ja hyvän työkäyttäytymisen ohjeistus tukee Rääkkylän koulun toimintaa kiusaamisen ja häirinnän osalta.

Henkilökunnan kanssa on käyty läpi eri toimintaohjeet em. tapausten varalle vuosittain suunnittelukokouksen yhteydessä. Tarvittaessa rehtori-sivistystoimenjohtaja on selvittänyt asian käsittelyä edelleen.

Toimintaohjeet ovat olleet riittävät. Niitä tarkennetaan ja selkiytetään esim. netissä tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän osalta. Uudet ohjeet tulee käydä henkilöstön kanssa läpi.

Yhdenvertaisuuteen liittyviä toimenpiteitä ei ole juuri ollut, joten toimenpiteiden toteuttamisen tuloksia on hankala arvioida.

4 Toimintaohje sukupuoliin /seksuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin

Jos sinua ja/tai toista koulun oppilasta kiusataan, häiritään seksuaalisesti tai joudut seksuaalisen väkivallan kohteeksi, toimi näin:

1. Ilmoita asiasta omalle luokanopettajalle, luokanvalvojalle, rehtorille tai jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalla aikuisella tai huoltajalle.
2. Opettaja ja /tai rehtori selvittävät, mitä on tapahtunut.
3. Rehtori ja/ tai opettaja puhuttelevat kiusaajaa, häiritsijää tai väkivallan tekijää. Mikäli tapaus sattunut internetissä, asia annetaan poliisin tutkittavaksi.
4. Tapauksesta riippuen asiasta ilmoitetaan muille viranomaisille.

Kiusattu, seksuaalisesti häiritty tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutunut ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai -psykologille asian purkua varten.

5 Toimintaohje internetissä tapahtuvaan kiusaamis- ja häirintätilanteisiin

Jos sinua ja/tai toista koulun oppilasta kiusataan tai häiritään internetissä, toimi näin:

- Ilmoita asiasta vanhemmillesi, omalle luokanopettajalle, luokanvalvojalle, rehtorille tai jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalla aikuisella tai huoltajalle.
- Vapaa-ajalla tapahtunutta kiusaamis- tai häirintätilannetta hoitaa huoltajat, kouluaikana tapahtunutta opettaja ja /tai rehtori. Ensi on selvítettävä, mitä on tapahtunut.
- Koululla tapahtuneesta rehtori ja/ tai opettaja puhuttelevat kiusaajaa, häiritsijää tai väkivallan tekijää. Mikäli tapaus ei selviä, asia annetaan nettipoliisin tutkittavaksi.
- Tapauksesta riippuen asiasta ilmoitetaan muille viranomaisille.
- Tarvittaessa kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi joutunut ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai -psykologille asian käsittelyä varten.